

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
23. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA PEHOTA**

ZAKLJUČNA NALOGA

PADALSKI DESANT V TAKTIKI PEHOTNEGA VODA

Kandidat - slušatelj:

des. Mitja Topalovič Čapelnik

Mentor:

ppk. Igor Iskrač

Maribor, november 2012

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Slovenska vojska
Poveljstvo za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje
Šola za častnike

Številka:

Datum:

ZAKLJUČNA NALOGA

PADALSKI DESANT V TAKTIKI PEHOTNEGA VODA

Kandidat - slušatelj:

des. Mitja Topalovič Čapelnik

Mentor:

ppk. Igor Iskrač

Maribor, november 2012

Engelsova ulica 15, 2111 Maribor
Telefon: 02 332 2227, fax: 02 332 1035, e-pošta: pdriu@mors.si
Identifikacijska št. za DDV: (SI) 47978457, MŠ: 5268923, TRR: 01100-6370191114

POVZETEK

Padalske enote zaradi svojega edinstvenega strateškega potenciala hitrega premeščanja za sovražnikovo linijo spadajo še vedno med najelitnejše enote znotraj vojska. Čeprav so taktični postopki teh enot v trenutku, ko padalci dosežejo kopno v večini primerov povsem enaki postopkom, ki jih ubirajo preostale kopenske enote, je delo njihovih poveljnikov veliko bolj kompleksno v samih pripravah in načrtovanju izvedbe padalskega desanta. Omenjen koncept ostaja danes prisoten praktično v vseh zahodnih oboroženih silah, kljub temu, da je med hladno vojno komaj preživel. Ključ preživetja je prav v prilagodljivosti, izurjenosti v taktičnih postopkih, poznavanju topografije, oborožitve, preživetja v naravi in sposobnosti prikritega delovanja za sovražnikovimi linijami. Naloge teh enot se danes večinoma usmerjajo v izvedbo padalskih naskokov, v globinsko izvidovanje, v operacije reševanja talcev, izvedbo sabotаж, zajetja območja, letališč, itd. Slovenska vojska bi z uvajanjem padalskega desantiranja na najnižje taktične nivoje pridobila arzenal novih možnosti bojnega in izvidniškega delovanja tako doma kot v okviru zavezništev.

Ključne besede: padalske enote, taktika padalskega desantiranja, padalski naskoki, globinsko izvidovanje

SUMMARY

Because of unique strategic potential of fast movement and deployment behind enemy lines, airborne forces still remain the most elite units in armed forces. When paratroopers reach ground, their tactical procedures are in most cases the same as the procedures of other land units, but however the work of airborne commanders is much more complex due to preparation and planning of airborne missions. The above mentioned concept remains present in practically all western armed forces, despite the fact that it hardly survived the cold war. The key to its survival lies in its adaptability, experiences in tactical procedures, knowledge of topography, armament, survival skills and ability of hidden operations behind the enemy lines. The missions of those units are nowadays mostly oriented towards execution of airborne raids, long range reconnaissance patrol missions, hostage recovery operations, execution of interdiction operations, capture of areas or airports. With introduction of airborne landings to the lowest tactical levels, Slovenian armed forces would gain new possibilities for combat and recon operations at home and also within the sphere of alliances abroad.

Key words: airborne forces, airborne tactics, airborne raid, long range reconnaissance

KAZALO

POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	2
1.3 HIPOTEZA	2
1.4 METODE DE LA	2
1.5 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE	3
2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	4
2.1 ZRAČNI PADALSKI DESANT	4
2.2 MOSTIŠČE	4
3 PREGLED ZRAČNEGA DESANTIRANJA SKOZI ČAS	5
3.1 ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA PADALSKIH ENOT	5
4 ZNAČILNOSTI PADALSKIH DESANTOV	8
4.1 OMEJITVE PADALSKIH ENOT	9
4.2 PREDNOSTI PADALSKIH ENOT.....	9
5 PRIPRAVA IN IZVEDBA PADALSKIH DESANTOV	10
5.1 KOPENSKI TAKTIČNI NAČRT.....	10
5.1.1 Kontrolni ukrepi.....	12
5.1.2 Izbira cilja	12
5.1.3 Organiziranost sil desanta	13
5.1.3.1 <i>Napadni element</i>	13
5.1.3.2 <i>Podporni element</i>	13
5.1.3.3 <i>Rezervni element</i>	14
5.2 NAČRT PRISTANKA.....	14
5.2.1 Načini pristanka.....	14
5.2.2 Določitev in označitev pristajalnih točk	16
5.2.2.1 <i>Velikost pristajalnega območja</i>	17
5.2.3 Izbira ustreznega časa izvedbe padalskega desanta.....	17
5.2.4 Reorganizacija in zbiranje po pristanku	18
5.2.4.1 <i>Navzkrižno natovarjanje</i>	18
5.2.4.2 <i>Tehnike zbiranja</i>	19

5.3	NAČRT ZRAČNEGA PREMIKA	20
5.3.1	Izbira transportnega sredstva	20
5.3.1.1	<i>Višina skokov</i>	20
5.3.2	Vrste zračnega premika	20
5.3.3	Načelo ohranjanja taktične integritete.....	21
5.4	NAČRT PRIPRAV	21
5.4.1	Izbira ustreznega letališča	21
5.4.2	Varnostni ukrepi pri izvedbi priprav.....	22
6	NALOGE PADALSKIH ENOT	23
6.1	PADALSKI NASKOKI.....	23
6.1.1	Izvedba padalskega naskoka	24
6.2	SABOTAŽE.....	26
6.3	REŠEVALNE NALOGE	27
6.3.1	Izvedba reševalnih nalog.....	27
6.4	IZVIDNIŠKE NALOGE	28
6.4.1	Posebnosti pri izvedbi izvidniških nalog.....	29
6.5	NALOGE POVEZOVANJA ENOT	29
6.5.1	Načrtovanje nalog povezovanja enot.....	30
7	ZAKLJUČEK	31
	LITERATURA	32
	SEZNAM SLIK IN TABEL.....	35
	SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV.....	36

1 UVOD

Padalske enote že od samega začetka veljajo za ene najelitnejših enot znotraj oboroženih sil po svetu. To niso dokazale le tekom izbire svojih pripadnikov in zahtevnih usposabljanj, temveč so svoje ime vpisale v zgodovino predvsem skozi boje v drugi svetovni vojni. To obdobje je v mozaik vojaštva vneslo nov koncept bojnega delovanja – *zračno (padalsko) desantiranje*.

Tekom druge svetovne vojne je sprva kazalo, da se bodo padalske enote hitro ustalile med pehotnimi enotami, predvsem zaradi uspešnega vertikalnega manevra, ki omogoča enotam, da sovražnika s skokom za njihove linije udarijo z boka ali s hrbta. Kot vsak na novo uveden koncept bojnega delovanja, je ta oblika dosegala tako velike uspehe kot padce. Omenjen koncept se je razvijal v pravo smer v trenutku, ko so poveljujoči spoznali, da taktika padalskih enot doživlja ključne uspehe ob hitri podpori kopenskih enot. Bogat arzenal nalog in taktičnih zamisli, ki jih lahko te enote uporabijo z namenom uničenja ali nevtraliziranja sovražnika, ali celo v nalogah iskanja in reševanja globoko za sovražnikovimi linijami, so postale zanj neznanca pri zoperstavljanju. Ena izmed prednosti teh enot je tudi psihološki učinek na sovražnika. Ta je na sovražnikove enote izjemen. Na vseh ravneh vodenja in poveljevanja je potrebno izpostaviti nevarnost padalskega desanta in njegov vpliv na poveljujoče in vojake (Guard 2007: 6-8). Kljub vsemu so maloštevilni uspehi na eni strani in nekaj velikih spodrslijev pri izvedbi desantov postavili pod vprašaj smiselnost in upravičenost vlaganja sredstev in časa v usposabljanje in urjenje teh enot.

Padalske enote so si po drugi svetovni vojni kmalu morale izboriti svoje mesto znotraj oboroženih sil, njihovo število, organiziranost in dodelitev nalog se je postopoma začelo krčiti. Po hladni vojni se je v mednarodnem okolju pričela temeljita sprememba ogrožanja tako nacionalne kot mednarodne varnosti. Sovražnika danes ni mogoče jasno opredeliti, njegovo delovanje je veliko bolj kompleksno, inovativno, nekonvencionalno in asimetrično. Usoda padalskih enot je pristala na trhljih tleh, prihodnost pa nepredvidljiva. Potem ko so se Američani leta 2004 odločili, da eno najelitnejših padalskih ali kopenskih enot v zgodovini – 101. padalsko divizijo transformirajo v zračno-jurišno divizijo, se je postopoma pričelo govoriti o zatonu teh enot.

Vstop v 21. stoletje tako v koncept delovanja padalskih enot ni doprinesel bistvenih sprememb na bolje, toda strateška zmogljivost padalskih enot, pa naj gre za posebne naloge v sklopu delovanja specialnih enot, enot v velikosti voda, čete, bataljona ali enot v velikosti brigad in divizij, bo ostala vedno ključna pri izbiri in dodelitvi nalog padalskim enotam. Sodobne varnostne razmere po svetu od padalskih enot zahtevajo prilagodljivost, zanesljivost in učinkovitost.

1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE

Doprinos padalskih enot v zahodnih državah po svetu je skozi preteklo zgodovino in vse do danes nakazal širok spekter nalog, v katerih se lahko padalske enote uporabijo. Prav spremembe mednarodnega varnostnega okolja in potrebe po prilagodljivosti v delovanju konvencionalnih sil, dajejo svojevrstno priložnost majhnim državam in njihovim oboroženim silam po svetu.

Slovenska vojska (*v nadaljevanju SV*) do danes ni imela potrebe po oblikovanju padalskih enot in prav gotovo je danes vprašljiva tudi smiselnost potrebe po samostojni enoti. V okviru letalske šole SV sicer danes deluje šolski padalski oddelek (ŠPADO), ki je bil ustanovljen v okviru takratne brigade Vojaškega letalstva. Glavne naloge tega oddelka so organiziranje in izvajanje osnovnega in nadaljevalnega padalskega šolanja (Slovenska vojska 2010).

V okviru sodelovanja z zavezniškimi enotami ali v okviru zveze NATO, pa je morda vredno razmisliti o pričetku usposabljanja namensko oblikovane enote padalcev za izvidniško ali bojno delovanje. Načrtno usposabljanje specialne enote za izvedbo širokega spektra padalskih desantov in nalog za sovražnikovimi linijami ali usposabljanje izvidniških enot za potrebe izvedbe globinskega izvidovanja je povsem realen izziv za SV.

V zaključni nalogi se bom posvetil predstavitvi nalog, ki jih padalske enote izvajajo po svetu. Znotraj tega bom poskušal načrtovati vzporednico in predstaviti tiste naloge, ki bi v prihodnosti utegnile upravičiti oblikovanje in usposabljanje enot v SV. Kljub temu, da je pehotni vod v padalskem desantu premajhna enota za izvedbo večjih samostojnih akcij, pa se prav v majhnosti in prilagodljivosti namensko oblikovane enote, odpira priložnost za izvajanje širokega spektra bojnih ali izvidniških nalog.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen zaključne naloge je morebitnega bralca seznaniti s konceptom zračnega padalskega desanta, ki se je postopoma po drugi svetovni vojni spreminjal. V tem kontekstu želim skozi nalogo proučiti:

- a) definicijo padalskega desanta in načrtovati ločnico med zračno-jurišnimi nalogami in zračnodesantnimi padalskimi nalogami, ki se danes pogosto zamenjujejo in napačno uporabljajo v strokovni literaturi,
- b) skozi nalogo predstaviti značilnosti padalskega desanta,
- c) predstaviti prednosti in slabosti padalskega desanta,
- d) predstaviti in pojasniti pripravo in izvedbo padalskega desanta,
- e) predstaviti načrtovanje padalskega desanta,
- f) predstaviti taktiko padalskih desantov in iz sklopa nalog, ki jih izvajajo padalske enote po svetu, izpostaviti tiste, ki bi v okviru SV utegnile biti aktualne.

1.3 HIPOTEZA

Glavna hipoteza – H_1 : *V primeru oblikovanja padalske enote ali namenskega usposabljanja vojakov in poveljnikov za izvajanje taktičnih padalskih desantov, bi SV lahko izvajala samostojne naloge na ravni oddelka, voda ali čete.*

1.4 METODE DELA

Pri izdelavi zaključne naloge bom uporabil naslednje metode:

- **deskriptivna metoda**, s katero bom omenjeno tematiko poskušal čim natančneje teoretično opisati,
- **s komparativno ali primerjalno metodo** bom poskušal primerjati, analizirati in izluščiti iz literature značilnosti izvedbe in načrtovanja desantov v tujih oboroženih silah,
- **zgodovinska metoda** bo prisotna v prvem delu naloge, kjer bom predstavil kratko zgodovino izvedbe razvoja padalskih enot in desantov,
- **metoda sekundarnih virov** s pomočjo katere bom črpal teorijo in informacije iz sekundarnih virov.

1.5 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Zaključna naloga je strukturirana iz sedmih poglavij.

Prvo poglavje sestavljajo uvod, izhodišče naloge s predstavitvijo obravnavane problematike, hipotez, namena raziskave in uporabljenih metod dela ter predstavitev strukture same naloge.

Drugo poglavje je namenjeno opredelitvi temeljnih pojmov, s katerimi poskušam morebitnemu bralcu pojasniti ključne termine, ki jih v sami nalogi ne obravnavam.

Tretje poglavje predstavlja kratek vpogled v zgodovino padalskega desantiranja s katerim poskušam pojasniti namen oblikovanja, pomen in časovni razvoj padalskih enot znotraj posameznih držav po svetu.

V *četrtem poglavju* pojasnjujem značilnosti, prednosti in omejitve padalskih desantov.

Peto poglavje je namenjeno predstavitvi priprave in izvedbe padalskega desanta, v katerem prikazujem kompleksno načrtovanje poveljnika. V tem poglavju tako predstavljam načrtovanje kopenskega taktičnega načrta, načrta pristanka, načrta zračnega premika in načrt priprav.

V *šestem poglavju* predstavljam seznam taktičnih nalog padalskih enot, ki utegnejo priti v poštev znotraj SV.

Sedmo poglavje je namenjeno zaključku naloge, navedbi literature, seznamu slik in tabel ter izjavi o avtorstvu.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 ZRAČNI PADALSKI DESANT

Zračno padalsko desantiranje (ang. *airborne operation*) so operacije v katerih je vključen zračni premik sil za bojno delovanje in sil za zagotovitev delovanja na ciljno območje delovanja z namenom izvesti nalogo na taktičnem, operativnem ali strateškem nivoju. To pomeni, da lahko izvedba zajema desantne enote v kombinaciji z enotami za zračni transport in njegovo podporo. Ciljno območje delovanja desantov je pogosto znotraj strokovne vojaške terminologije mogoče označiti tudi s t.i. (zračnim) mostiščem. Zračni (administrativni) premiki osebja, opreme, materiala za oskrbo niso operacije zračnega desanta, kljub temu, da so nekateri postopki uporabljeni tudi v samih desantih (FM 3-90 2001: C-3).

Furlan v knjigi *Bojno delovanje* (2006: 171) zračni desant definira kot »*pojmem, ki se nanaša na aktivnost, pri kateri nekaj odvržemo iz zraka ali spustimo (desantiramo) na zemljo*«. Pri tem dodaja, da je zračni desant združena oblika delovanja in vključuje premik sil po zraku v ciljno območje. Enote, vključene v zračnodesantne naloge, lahko imenujemo zračnodesantne enote, ali enote, ki se premeščajo po zraku.

Marinčič v *Taktiki pehote* (1995: 68) govori o zračnih desantnih v okviru kopenske vojske kot o delih pehotnih, topniških, izvidniških in drugih enot iz sestave /.../ kopenske vojske, ki se s helikopterji desantirajo v zaledje nasprotnika. V nadaljevanju dodaja, da so te sile taktičnega pomena, namenjene za neposredno sodelovanje z enotami na fronti in omogočanje hitrejšega premagovanja ovir in preboja. Vključujejo enote v velikosti od čete do bataljona.

Pogosto v domači literaturi prihaja do zamenjave zračnega desanta z zračno-jurišnimi operacijami (ang. *air assault*). Zračno-jurišne naloge se od zračnodesantnih nalog razlikujejo po tem, da gre za izključno napadalne, ki za izvedbo poslanstva uporabljajo ogenj, veliko mobilnost in povezljivost s helikopterskimi elementi, ki na cilje na tleh uporabljajo podporo iz kopnega ali iz zraka z namenom uničiti sovražnikove sile ali osvojiti teren. V večini primerov gre za operacije visokega tveganja (FM 3-90 2001: C-12).

2.2 MOSTIŠČE

Območje delovanja zračnodesantnih operacij ali ciljno delovanje imenujemo kot mostišče. Mostišče je določeno območje na sovražnem ali ogroženem zemljišču, ki, potem ko ga zajamemo in zadržimo, omogoča neprekinjeno pristajanje enot in materiala iz zraka ter zagotavlja manevrski prostor, ki je potreben za načrtovana delovanja. Običajno gre za območje, ki ga zajamemo v jurišni fazi zračnodesantnega delovanja. Prav tako lahko v primeru zračnega mostišča govorimo o določenem mestu na območju delovanja, ki se uporablja kot baza za dobavo po zraku ali za zračno evakuacijo. Zračno mostišče zajema dovolj območij izkrcavanja (DZ), območij pristajanja (LZ) in območij spuščanja (EZ) za zagotavljanje grupiranja, notranjih oskrbovalnih poti in globinske obrambe (Brinc in drugi 2006: 18).

3 PREGLED ZRAČNEGA DESANTIRANJA SKOZI ČAS

3.1 ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA PADALSKIH ENOT

Pojav zračnodesantnih enot je povezan s pojavom in razvojem sredstev za transport ljudi in opreme po zraku. Kljub vsemu, pa se je sama ideja o oblikovanju enot, ki bi s pomočjo padal pristala na tleh in se bojevala s sovražnikom, porodila že stoletja prej. Ob robu 18. stoletja, natančneje leta 1784, je ameriški veleposlanik v Franciji razmišljal, da bi lahko 10.000 oboroženih vojakov, ki bi skočili s padalom predstavljalo nepojmljivo grožnjo sleherni vojski. Prvi pripadniki oboroženih sil so bili s pomočjo zračnih sil na tla odvrženi že v prvi svetovni vojni, in sicer leta 1915, vendar moramo v teh primerih govoriti le o posameznikih ali skupini vojakov, o diverzantih ali obveščevalcih. Po koncu prve pa vse do pričetka druge svetovne vojne v oboroženih silah po svetu ni bilo pretiranih potreb po oblikovanju velikih enot sposobnih izvedbe zračnega desanta. Pri oblikovanju enot se je pojavilo vprašanje prenašanja opreme, ki bi ga morali padalci nositi ob skoku. Problematika oblikovanja, izdelave in preizkušanja padal je prav tako zajela veliko časa. Toda bistvena pomanjkljivost, ki je neposredno vplivala na razvoj padalskih enot, je bilo pomanjkanje transportnih letal za prenos moštva in tovora. Takratna letala so bila precej omejena s prostorom, zato so lahko nosila do 20 polno opremljenih padalcev. V noči na 6. junij 1944, ob izkrcanju v Normandiji, so Britanci s 6. zračnodesantno divizijo s pomočjo 355 jadralnih letal in 733 transportnih letal izvedli padalski desant. Poleg tega večina uporabljenih jadralnih letal ni bila uporabna po izvedbi naloge, saj zaradi samih konstrukcijskih materialov močnejših pristanikov ta niso prenesla¹ (Čerečina 1976: 13).

Velika prelomnica v zgodovini zračnodesantnih sil se je zgodila v drugi svetovni vojni, ko so oborožene sile po svetu postale pozorne na omenjen koncept bojnega delovanja. Sovjeti² so v tridesetih letih prejšnjega stoletja oblikovali prvi padalski bataljon, med 1933 in 1935 pa so v Rdeči armadi zabeležili največji napredek v razvoju teh enot. Tekom 1941. in 1942. leta je Rdeča armada izvedla nekaj diverzantskih akcij v zaledju nemških enot v podporo partizanskim enotam, med tem ko so prve zračne desante na operativni ravni izvajali leto kasneje. Pri večini sovjetskih desantov je transport padalcev potekal prepočasi, včasih tudi do pet dni, kar je zmanjšalo učinek presenečenja pri nemških silah in jim hkrati omogočilo uspešno prestrezanje s pomočjo letalskih enot (Čerečina 1976: 14). Sovjetska zveza se je nato posvetila razvoju padalskih enot in izoblikovala umestitev teh v koncept združenega bojevanja s pehotnimi enotami. Tako so razvili poseben koncept sobojevanja z lahko pehoto, pri čemer so desantne enote odvržene za sovražnikove linije in s pomočjo koordiniranega skupnega delovanja s pehoto uničijo sovražnikove sile. Ta koncept so Sovjeti zasnovali kot protiutež nemškemu konceptu bliskovite vojne in ga tako tudi poimenovali. Eden izmed prvih priročnikov te teorije je izdala sovjetska Rdeča armada z naslovom »Navodila globinskega boja« (DeVore 2004: 2).

Nemci so na drugi strani spretno izrabljali napake in izsledke sovjetskih padalskih enot ter svoje enote usposabljali in jih premišljeno vključili v koncept bliskovite vojne ali »blitzkriega«. Nemški model uporabe padalskih enot se je nekoliko razlikoval od sovjetskega, razvil ga je nemški general Karl Student in pojasnjeval, da so padalske enote lahko ključ do uspeha na operativni ravni. Te se morajo usposobiti za samostojno delovanje po sovražniku, tega nevtralizirati ali uničiti. Taktika nemških padalcev je bila tako v prvi fazi osvojiti manjša območja in nato po združitvi nadaljevati z zavzemanjem večjih območij (DeVore 2004: 2).

¹ V 82. zračnodesantni diviziji ZDA so ob invaziji na Normandijo izgubili polovico jadralnih letal, medtem ko so preostala letala utrpela prevelike poškodbe, da bi jih ponovno uporabili. Takratna cena izdelave posameznega jadralnega letala je znašala 15.000 ameriških dolarjev (DeVore 2004: 3).

² Med 2. svetovno vojno, leta 1939 in 1940 so sovjetske enote na Finskem izvedle prve manjše zračne desante, a brez posebnih uspehov.

Nemške enote so prvo nalogo izpeljale med priključevanjem Avstrije k Nemčiji leta 1938 ko so z enoto v velikosti bataljona zasedli avstrijsko letališče. Med večje desantne operacije v 2. svetovni vojni Nemci štejejo desantiranje na Nizozemskem maja 1940 in na grški otok Kreta istega meseca leto kasneje. Čeprav so Nemci načrtovali še desantiranje Velike Britanije znotraj operacije Morski lev v letu 1940 ter priprave na izvedbo desanta na Malto leta 1942, je ostalo le pri dveh večjih operacijah v času vojne. Kljub vsemu so Nemci izpeljali več manjših desantov, med katerimi izstopata desantiranje na grški otok Leros leta 1943 in izvedba desanta med ofenzivo v Ardenih leta 1944. Nemci so se med vojno soočali s problematiko usklajevanja pri načrtovanju desantnih operacij med različnimi rodovi, z izbiro tehnike desantiranja in taktike napada na tleh ter z organiziranostjo, opremljenostjo in urjenjem teh enot. V tem času so razvili dva koncepta desantnega delovanja nad sovražnikom, in sicer: a. napad in zavzetje ključnega terena in premagovanja večjih ovir ter b. zavzetje ključnih točk, objektov vse dokler ne pride do združitve desantnih enot s preostalimi enotami (Airborne Operations 1989). Proti koncu leta 1943 je nemška vojska razpolagala z zračnodesantno armado, v katero sta bila vključena 2 korpusa po 8 divizij padalcev in ena tankovska divizija (Čerečina 1976: 17).

Združene države Amerike so relativno pozno pričele s formiranjem padalskih enot. Medtem ko so z oblikovanjem padalskih enot pričeli v letu 1940 in do izteka tega oblikovali zgolj pet bataljonov, so do leta 1943 razpolagali s petimi zračnodesantnimi divizijami, hkrati pa pričeli velik del sredstev vlagati v transportna letala razreda C-47. Padalske enote so v ZDA definirali precej široko, saj so pod to terminologijo spadale padalske enote, enote transportirane z jadralnimi letali in zračno premostljive enote. Pozimi leta 1940 so Američani oblikovali t.i. »testni vod« s čimer se je začela doba ameriških padalskih enot. Testni vod je pričel z usposabljanji prostovoljcev³ poleti tega leta v Fort Benningu. Takrat se je sama organizacija poveljstva oblikovala tako, da so desantne enote enostavno spadale med kopenske enote, pri čemer je letalska komponenta predstavljala zgolj obliko transporta in pri organiziranosti sil ni imela vpliva in pomena. Prav zaradi okolja v katerem naj bi padalske enote delovale, zaradi širokega znanja katerega so padalci potrebovali za uspešno realizacijo naloge in fizično enega najzahtevnejših usposabljanj do takrat, so padalske enote ameriške vojske hitro postale elitne enote, saj so svoj primat dokazale in potrdile v zaključku evropske kampanje 2. svetovne vojne (The FAAA 2012). Britanci so podobno kot ZDA pričeli s formiranjem enot⁴ leta 1940 in do konca druge svetovne vojne razpolagali s tremi divizijami, dvema samostojnima brigadama in enim samostojnim bataljonom za specialno delovanje (Čerečina 1976: 17).

Mir po koncu 2. svetovne vojne je kalila blokovska delitev in prepad med vzhodom in zahodom. Medtem ko so na zahodu kmalu po vojni pričeli z demobilizacijo, so se na nasprotnem polu pričele priprave za oblikovanje in izgradnjo oboroženih sil, ki bi vzhodnemu bloku zagotavljala stabilnost in varnost še nekaj generacij⁵. Sovjetska zveza je po vojni obdržala večji del padalskih enot - sposobnost delovanja na strateškem, operativnem in taktičnem nivoju je postal temelj, na katerem so Sovjeti pričeli z izgradnjo povojnih padalskih enot. V svoj koncept delovanja so te enote vključile urjenje postopkov v preprečevanju sovražnikove mobilizacije, zajetja industrijskih con in regij, otokov in drugih pomembnih

³ Od 200 prostovoljcev iz 29. pehotnega regimenta se je skozi selekcijo uspelo prebiti zgolj 48 prostovoljcev.

⁴ Prvotno je kazalo, da se Britanci niso ogreli za padalske enote, razlog se je skrival deloma tudi v tem, da so ob oblikovanju prvih enot pri usposabljanjih utrpeli izgube. Razlog za to se skriva v pojavu, ki so ga kasneje slikovito imenovali »zvonjenje zvona«. Britanci so iz bombnikov Whitley odstranili top, ki je bil nameščen na dnu letala in tam izdelali odprtino za skok iz letala. Padalci so namreč skakali z nogami naprej, pri tem pa z glavami udarjali ob rob vrat zaradi odsuna ob skoku.

⁵ Po zaključku 2. svetovne vojne, z naglim razvojem vojaške tehnologije, uvajanjem jedrskega orožja med oborožene sile, se prične spreminjati tudi taktika, organiziranost padalskih enot po svetu. V času hladne vojne se o teh enotah več ne govori kot o delu pehotnih enot, temveč so padalske enote postale samostojni del oboroženih sil po svetu (Ogorec 2009).

območij. A kljub vsemu se povojni razcvet sovjetskih enot ni odvijal po načrtih, saj je na eni strani Stalin prisegal na mehanizirane enote, po drugi strani pa so padalske enote tekom vojne doživele nekaj večjih neuspehov. Proti koncu blokovske delitve se je pozornost ponovno usmerila proti padalcem, v ospredje je vstopila edinstvena sposobnost hitrega transporta teh enot po vsem svetu v kratkem časovnem intervalu (Kazmierski 1990: 38-43).

V nasprotju z blokovsko nasprotnico so v ZDA po vojni napredovali razmeroma počasi. Postopoma so izboljševali transportne kapacitete za padalske enote, oborožitev, opremo in padala. Svojim enotam so dodelili povsem enak arzenal nalog, kot so jih bile deležne tekom vojne. Novost v konceptu padalskega delovanja so bile naloge zajetja letališč. V obdobju mehanizacije kopenskih vojska po svetu te enote niso pridobile na ognjeni moči in mobilnosti⁶ (Kazmierski, 1990: 51).

Kljub napovedim strokovnjakov o postopnem zamrtju padalskih enot v zadnjem stoletju pa padalske enote ostajajo ne le strateška rezerva oboroženih sil po svetu, temveč potencial in izziv za vključitev teh enot v atipične naloge in operacije po svetu, saj jih tako že uporabljajo v Afganistanu kot v Iraku.

⁶ Za primerjavo: tekom 2. svetovne vojne je manj kot 10 odstotkov sovjetskih bojnih enot bilo mehaniziranih, proti koncu hladne vojne praktično ni bilo mehanizirane bojne enote v omenjeni državi (Kazmierski 1990: 50).

4 ZNAČILNOSTI PADALSKIH DESANTOV

V širšem smislu lahko trdimo, da zračnodesantne padalske naloge vključujejo zračni transport do območja delovanja z namenom izvedbe naloge na strateški⁷, operativni ali taktični ravni. Primer strateškega zračnega desanta je lahko zavzetje mostišča preko katerega lahko nadaljujemo z izvedbo naloge. Grizila (2001: 18-19) k strateškim nalogam desantnih enot dodaja odpiranje novih front, protidesantnih boj (PDB), zavzemanje pomembnih prostorov, uspešno zaključevanje strateških manevrov in njihovo pospeševanje. Na operativni ravni govorimo takrat, ko so zračnodesantne enote sposobne izvesti nalogo na operativni ravni. Zavzetje objektov kot so letališča, mostovi, ključni sovražnikov teren v zaledju lahko predstavljajo naloge za operativni nivo desantiranja. Primer operativnega delovanja zračnodesantnih enot je operacija Market Garden jeseni leta 1944.

Ko govorimo o zračnih desantnih na taktičnem nivoju pogosto mislimo na delovanje po sovražniku z zaledja, iz strani in povsod tam, kjer ni večje koncentracije sovražnikovih sil (FM 3-90 2001: C-1). Med taktične naloge desantnih enot Grizila (2001: 19) uvršča naslednje naloge: *predhodno zavzemanje in obramba pomembnih položajev in objektov, prevojev in sotesk, blokiranje nasprotnikovih rezerv v približevanju in preprečevanje umika, izvajanje prepadov zaradi dezorganiziranja poveljevanja in logistične oskrbe ter okrepitev lastnih odrezanih enot.*

Temelj uspeha zračnodesantnih padalskih operacij ali nalog pogojujejo:

- 1) Selektivni izbor kadra, visoka stopnja izurjenosti, discipliniranosti tako vojakov kot poveljujočega kadra znotraj padalskih enot.
- 2) Delovanje padalskih enot mora temeljiti na presenečenju.
- 3) Kopenski taktični načrt predstavlja bazo za vso preostalo načrtovanje.
- 4) Načrtovanje padalskih desantov zahteva podrobno načrtovanje, koordinacijo in agresivno izvedbo naloge (FM 90-26 1990: 1-5).

Zračnodesantne padalske naloge zahtevajo v načrtovanju in izvedbi teh nalog poznavanje, razumevanje in upoštevanje naslednjih bojnih funkcij (FM 90-26 1990: 1-7 – 1-10):

- 1) **Obveščevalna zagotovitev:** *poveljnik mora poznati moč, položaj sovražnikove zračne obrambe, sistemov za nadzor zračnega prometa, sposobnost reakcije sovražnikovih sil na desantno delovanje, poznati mora lastne zmogljivosti izvidovanja in pridobivanja informacij za izvedbo naloge in upoštevati vremenske vplive na izvedbo naloge ter upoštevati analizo zemljišča.*
- 2) **Manever:** *izvedba naloge mora temeljiti na presenečenju, zavajanju in nevtraliziranju sovražnikovih sredstev za opazovanje. V sklopu manevra je potrebno premišljeno načrtovanje časa, prostora, metode transporta in striktno zagotavljati varnost izvedbe.*
- 3) **Ognjena podpora:** *pri izvedbi padalskih desantov ognjeno podporo najpogosteje nudi letalstvo ali v nekaterih primerih tudi mornariške enote.*
- 4) **Premičnost, oviranje in preživetje:** *v nalogah zračnega desantiranja pridodane inženirske enote predstavljajo integralni del padalske enote in so v veliki meri angažirane v pehotnih nalogah kot inženirskih. Inženirski elementi pridodani k padalskim enotam skrbijo za nemoteno uporabo pristajalne in vzletne steze. Posebne naloge inženirskih enot so lahko tudi zagotovitev vzletnega in pristajalnega prostora na območju delovanja ali z ovirami preprečiti avenije dostopa sovražnikovih enot do mostišča.*

⁷ Ruske zračnodesantne sile na strateški ravni vključujejo korpus (2-3 divizije) do armade (4-5 divizij). Na operativni ravni je moč teh sil 1-2 diviziji, med tem ko na taktični ravni v ruskih oboroženih silah govorijo v velikosti čete do polka.

- 5) **Zračna obramba:** v okviru zračne obrambe mora poveljnik razmisliti tudi o zagotovitvi te bojne funkcije za lastne sile. Pogosto si to države po svetu zagotovijo s pomočjo letalskih enot in drugih sistemov zračne obrambe z vzpostavitvijo t.i. dežnika.
- 6) **Zagotovitev delovanja:** temelji na zračni dostavi in oskrbi z materialno tehničnimi sredstvi in osebjem.
- 7) **Poveljevanje:** kljub obsežnim pripravam in načrtovanjem zračnodesantnih padalskih nalog je potrebno združiti vse pristojne poveljujoče pod enega odgovornega poveljnika desantne naloge ali operacije. Pri tem se mora upoštevati načelo vzpostavitve čim krajše linije vodenja in poveljevanja.

4.1 OMEJITVE PADALSKIH ENOT

Že med drugo svetovno vojno so strokovnjaki napovedali zaton desantiranja. Ko je Hitler med izvedbo padalskega desanta na Kreta leta 1941 v nekaterih enotah izgubil prek 50 odstotkov vojakov, je sam označil začetek konca, sicer obetavnega koncepta bojnega delovanja. Omejitve zaradi vremena, terena, astronomskega časa vplivajo na izvedbo desantnih nalog. Ena večjih pomanjkljivosti teh enot je dolgoročna neobstoynost padalskih enot za sovražnikovimi linijami, v kolikor v kratkem času ne pride do stika z lastnimi silami. Prekinitev oskrbe z materialnimi sredstvi pomeni za desantno enoto zmanjšanje ognjene moči in obstojnosti; na drugi strani nepredstavljivo težavo predstavlja evakuacija ranjenih in mrtvih iz mostišča. Te enote so dodatno omejene z mobilnostjo in večjimi taktičnimi premiki (Rickard 2004: 111-114).

Druga omejitev je v razpršenosti enote ob pristanku. Za samo razpršenost so v večini primerov krivi tako objektivni (vremenski pogoji, protiletalsko delovanje sovražnika, slaba vidljivost, itd.), kakor subjektivni razlogi (sodelovanje letalske posadke s padalsko enoto, hitrost skoka padalcev, višina skoka, itd.). Ob veliki razpršenosti enota izgubi ognjeno moč, kohezivnost in morebitno koncentracijo ognja v ključni fazi desanta – med reorganizacijo po pristanku. Čeprav sta razvoj padal in z njim povezana tehnika skoka doprinesla določene prednosti za padalske desante, ti kljub temu še vedno zahtevajo relativno veliko pristajalno površino (Ogorec 2009).

4.2 PREDNOSTI PADALSKIH ENOT

Kljub številnim omejitvam pri delovanju padalskih enot, pa so znotraj vojaških vrst strokovnjaki branili te enote. Med prednosti teh enot štejemo v prvi vrsti izurjenost padalcev, sposobnost delovanja na sovražnikovem območju, širok spekter namensko oblikovanih nalog in s tem prilagodljivost enot. Padalska enota mora strmeti k izurjenosti v preživetju, orientaciji v ekstremnih pogojih na kateremkoli območju. Zahtevno usposabljanje ustvari disciplinirano, kohezivno moštvo. Zgodovina je sama po sebi ponudila vrsto padalskih enot, ki po svetu veljajo za najelitnejše. Sposobnost izvedbe zračnih desantov omogoča poveljnikom ogroziti sovražnikovo zaledje, preusmeriti svoje aktivnosti v zaščito kritične vojaške infrastrukture ali usmeriti svoje aktivnosti v zavzemanje ozemlja. Posebna zmogljivost teh enot je v sposobnosti hitrega premagovanja velikih razdalj, premagovanja naravnih in umetnih ovir ali z neposrednim obhodom sovražnika. Prav tako lahko manevri z nasilnim izvidovanjem poveljnikom ponudijo vpogled v ognjeno moč sovražnika (Rickard 2004: 113).

5 PRIPRAVA IN IZVEDBA PADALSKEGA DESANTA

Zračnodesantne (padalske) naloge načrtujejo poveljniki skozi štiri faze, ki predstavljajo istočasno štiri načrte. Te faze so:

1. faza priprav na desant (ang. *marshalling plan*)
2. faza zračnega premika (ang. *air movement plan*)
3. faza pristanka (ang. *landing plan*)
4. faza izvedbe kopenskega taktičnega načrta (ang. *ground tactical plan*).

Za razliko od ostalih nalog se pri desantih vsaka faza obravnava kot samostojen del in vsebuje samostojne sklope ukazov in navodil. Vso načrtovanje je združeno; načrti zagotavljajo istočasno tako podporo drug drugemu, kot skupno podpirajo izvedbo kopenskega taktičnega načrta (Baillrthron in Sutherland 2010a). Bistveni element načrtovanja vseh faz zračnodesantne operacije ali naloge je model obratnega načrtovanja (FM 90-26 1990: 6-1).

5.1 KOPENSKI TAKTIČNI NAČRT

Ameriška literatura na prvo mesto postavlja načrtovanje kopenskega taktičnega načrta (ang. *ground tactical plan*). To pomeni, da je omenjen načrt temelj za nadaljnje načrtovanje ostalih načrtov. Ta načrt mora biti dodelan in dokončan pred končanjem načrtov izkrcanja, zračnega premika in izvedbe priprav. Kopenski taktični načrt mora vsebovati poveljnिकovo namero in shemo manevra, načrt ognjene podpore ter organiziranost sil. Po sprejemu naloge s strani nadrejenega poveljnika, poveljnik na nižji taktični ravni prične s procesom bojnega odločanja, načrtovanjem in z analizo naloge v skladu s kratico METT-TC (FM 90-26 1990: 3-1):

- **naloga** (ang. *Mission*): naloge desantnih enot so različne in jih predstavljamo v nadaljevanju. Padalske enote lahko izvedejo širok spekter nalog in sovražnika z ognjem in manevrom onesposobijo za nadaljnje delovanje.
- **sovražnik** (ang. *Enemy*): pri analizi sovražnikovih enot v sklopu izvedbe padalskih desantov ni bistvenih posebnosti v primerjavi z ostalimi nalogami pehote. Poveljnik mora analizirati sovražnikovo moralo, poveljstvo, najnevarnejšo obliko delovanja in najverjetnejšo obliko delovanja, sovražnikove sposobnosti, oborožitev in opremljenost ter bistvene taktične posebnosti. Prav tako je pomembno predvideti sovražnikovo reakcijo na izvedbo desanta in sovražnikove protidesantne zmogljivosti ter v analizo vključiti velikost in zmogljivost rezervnih enot, morebitnih paravojaških organizacij, sposobnost popolitve, kar je še posebej pomembno pri globinskih napadih v sovražnikovem zaledju;
- **teren in vreme** (ang. *Terrain and Weather*): ključnega pomena za uspešno izvedbo naloge je analiza terena in vremena. Pri vremenu je potrebno paziti, da se opravi celostna analiza, ki zagotavlja varnost premika med letom, upoštevanje vidljivosti v primeru potrebe po delovanju bližnje letalske podpore, logistične oskrbe z materialnimi sredstvi ter popolnjevanje z moštvo. Analizo terena je potrebno opraviti v skladu s kratico OKOK(S/A).
 - **opazovanje in sektorji ognja**: poseben poudarek na ognjeni indirektni podpori in protiklepnim sredstvom sovražnika;
 - **kritje in maska**: analiza zemljišča po izkrcanju za potrebe zbiranja na zbirnih točkah in pri reorganiziranju;

- **ovire**⁸: analiza naravnih in umetnih ovir na območju mostišča in v dometu posrednega in neposrednega ognja;
- **ključni teren**: predstavlja območje katerega mora enota osvojiti ali zadržati do prihoda lastnih enot ali samostojne izvedbe naloge;
- **smeri (avenije) dostopa**: pomemben faktor znotraj analize terena zaradi tendence sovražnika po hitrem zavzetju izgubljenega območja.

Poleg analize terena je pomembna analiza vremena, ki jo v večini primerov zagotovi pristojna služba znotraj S-2 ter opredeli vremensko situacijo na območju delovanja in analizira učinke vremenskih dejavnikov na delovanje lastnih sil in v skladu z naslednjimi vojaškimi aspekti vremena opredeli (Starovasnik 2012: 70):

- **vidljivost**: je izražena v metrih ali kilometrih in predstavlja maksimalno horizontalno ali vertikalno razdaljo do objekta, ki ga lahko vidimo s prostim očesom. Omejena vidljivost zagotavlja masko, daje prednost napadalcu, omejuje opazovanje, določanje in zadevanje ciljev in je velika prepreka za izvedbo zračnih desantov. Poglavitni faktor s katerim vrednotimo vidljivost je razpoložljiva svetloba oziroma osvetljenost bojišča;
 - **vetrovi**: hitrost vetra merimo v (m/s ali ponekod v vozlih), smer vetra določimo z opisom iz katere smeri veter piha. Močnejši veter vpliva na zmanjševanje vidljivosti, omejuje padalske desante, ovira sredstva zvez in sredstva elektronskega delovanja, omejuje učinkovitost pehotne oborožitve ali morebitne artilerijske podpore in vpliva na stanje moštva;
 - **padavine**: znotraj tega okvira spadajo sneg, dež, megla, soda. Močni nalivi ali padavine onemogočajo premike, zmanjšajo prehodnost, zmanjšujejo vidljivost in vplivajo na stanje moštva;
 - **oblačnost**: stopnjo oblačnosti lahko označujemo v osminah, pri čemer osem osmin predstavlja popolno prekritost neba z oblaki. Znotraj tega je pomembna določitev višine oblakov. Povečana oblačnost zmanjšuje osvetljenost bojišča, zmanjšuje sončno toploto, omejuje določanje ciljev in uporabo IR orožij.
 - **temperatura in vlaga**: temperatura je izražena v stopinjah Celzija (v ZDA v Fahrenheitih), vlaga je izražena v odstotkih. Ekstremna temperatura in vlažnost vplivata na stanje moštva, opreme, transportnih zmogljivosti zračnih plovil, ipd. (Starovasnik 2012: 75-79).
- **(razpoložljive) enote** (ang. *Troops available*): znotraj tega mora poveljnik izrabiti vse potrebne enote (pridodane, podporne), ki so na voljo in so nujne za izvedbo naloge (npr. znotraj kopenskih sil – artilerija ter ognjene podpore s strani letalstva ali mornarice);
 - **čas** (ang. *Time*): kot v vseh nalogah in operacijah je čas odločujoči dejavnik.
 - **civilno prebivalstvo** (ang. *Civilians*): v poštev je potrebno vzeti nacionalna ali regijske značilnosti populacije kot so religija in običaji, politična ali plemenska skupnost, podpora centralni vladi ali lokalnim oblastem, zvestoba političnim ali vojaškim voditeljem ter morebitna podpora desantnim enotam (FM 90-26 1990: 3-1 – 3 – 3).

⁸ Pri večjih desantih se pridodajo inženirske enote.

5.1.1 Kontrolni ukrepi

Poveljnik padalske enote mora organizirati in omejiti delovanje svojih sil s kontrolnimi ukrepi. Ti ukrepi poveljniku omogočajo lažjo kontrolo in nadzor nad potekom naloge ter omogočajo jasno opredelitev mej delovanja za podrejene enote. Pri določevanju območja delovanja je pomembno, da je velikost sektorja, ki ga mora enota pokrivati izbrana ustrezno. Poveljujoči mora ustrezno načrtovati meje odgovornosti, saj mora enoti omogočiti globino, manever, sposobnost organiziranja hitre obrambe in pokrivanje smeri dostopa ter ključnega terena. V fazi načrtovanja desantnih nalog mora poveljnik za dosego minimalnega standarda kontrolnih ukrepov določiti območje delovanja, območje spuščanja (ang. *drop zone* – *DZ*), območje pristajanja, območje vkrcanja (ang. *extraction zone* – *EZ*), cilj delovanja (ang. *assault objective*) ter mostične linije ali meje, ki predstavljajo meje delovanja (sprednje, leve, desne in zadnje) (FM 3-90 2001: C-5 – C-7).

Poveljnikom na najnižjih taktičnih ravneh morajo ob sprejemu naloge s strani nadrejenega poveljstva biti podani podatki o lokaciji območja pristajanja, načrtu in načinu pristanka. To je ključen podatek s pomočjo katerega poveljniki vodov načrtujejo izvedbo katerekoli naloge in načrtovanje kopenskega taktičnega načrta.

Slika 1: Primer določitve mostišča.

Vir: Google Earth, 2012.

5.1.2 Izbira cilja

Pri načrtovanju mora poveljnik določiti cilj delovanja desantne enote. Določitev cilja glede na analizo situacije in naloge narekuje obliko in velikost mostišča. Na podlagi izbire cilja poveljnik sočasno glede na značilnosti, vrsto in moč cilja določi velikost in moč posamezne podrejene enote. Pravilna analiza in posledično izbira cilja napada preprosto pomeni večje možnosti za uspešno realizacijo naloge, s čimer uresniči namero nadrejenega poveljnika. Prav tako je mogoče, da cilji napada ne pomenijo istočasno tudi zajem mostišča. Sovražnik lahko ob neupoštevanju temeljnih načel zračnodesantnih operacij pri izvedbi naloge ogrozi desantno enoto znotraj mostišča ali jo celo uniči, zato mora poveljnik pri pripravi načrtovati zajem ključnega terena in si s tem pridobiti taktično prednost. To doseže s premišljeno analizo sovražnikovih avenij dostopa, ki morajo biti čim bolj otežene. Pri analizi izbire ciljev napada mora poveljnik določiti prioritete ciljev napada glede na oblikovanje

najverjetnejše variante delovanja. Desantne sile se takoj po doseg cilja skoncentrirajo na branjenje mostišča, tako da vzpostavijo hitro obrambo (FM 3-90 2001: C-6).

Mostišča morajo nuditi dovolj veliko globino za manever in omogočati teren za postavitev obrambe, saj so desantne enote v trenutku ko pričnejo izvajati nalogo na tleh obkoljene ali pa so globoko v sovražnikovem zaledju brez pomoči sosednjih enot. Prav zaradi težkih pogojev delovanja zračnodesantnih sil se mora naloga časovno omejiti. Vzpostavljene meje mostišča nudijo desantnim silam priložnost, da se kratek čas oskrbujejo z moštvom ali materialnimi sredstvi, čeprav se je v praksi izkazalo večkrat, da je to izredno težko (Baillrthron in Sutherland 2010b).

5.1.3 Organiziranost sil desanta

Poveljnik mora sočasno z načrtovanjem sheme manevra oblikovati organiziranost sil⁹. Z namenom učinkovite izvedbe naloge se lahko poveljnik odloči za začasno oblikovanje enot v elemente ali namensko oblikovane skupine. Pri desantih se zato ne govori o klasični organiziranosti sil ali o vnaprej določenih skupinah. Ko je govora o desantnih enotah v velikosti voda se posebno oblikovane ali pridodane skupine k matični enoti pridružijo pred premikom do območja izvedbe priprav ali na tem mestu samem. Ameriška literatura znotraj organiziranosti sil o elementih desanta govori kot o ešalonih (FM 90-26 1990: 3-10 – 3-11).

Ešalone lahko po vojaškem terminološkem slovarju obravnavamo kot ravni poveljevanja ali kot dele sil. V primerjavi s polkom je divizija višji ešalon, bataljon pa nižji. Primernejša opredelitev v kontekstu organiziranosti sil desanta je del sil v smeri globine, kamor je določena glavna naloga, npr. prvi ešalon (napad), drugi ešalon (podpora) in rezervni ešalon (Brinc in drugi 2006: 89). Najpogostejši elementi desantov so: a. napadni element, podporni element in rezervni element, pri čemer ima vsak izmed omenjenih elementov svojega poveljnika.

5.1.3.1 Napadni element

Napadni element (ali ešalon) desanta je sestavljen iz sil katerih primarna naloga je napad ali zajetje objekta ali območja delovanja (FM 90-26 1990: 3-11). Ta element ima omejen obseg in zmogljivosti delovanja. Napadni element mora zajemati:

- a. poveljnika elementa,
- b. izvidniške skupine,
- c. skupino za zavarovanje,
- d. skupinsko oborožitev (FM 3-90 2001: C-4).

5.1.3.2 Podporni element

Podporni element zagotavlja podporo napadalnemu elementu. V ameriški literaturi je ta opredeljen kot element, ki se vsebuje dopolnilne enote, ki v območju delovanja pristanejo za napadnim elementom. Primarna naloga tega elementa je povečanje ognjene moči desantne enote z namenom razširiti območje mostišča, zavarovati morebitno bazo mostišča (ang. *lodgement area*) ali pripraviti in vzpostaviti območje za dodatno popolnjevanje z moštvom ali materialnimi sredstvi. Sestava podpornega elementa je odvisna od analize naloge, pogosto pa vsebuje težko oborožitev, sredstva protizračne obrambe ali pridodane inženirske skupine (FM 90-26: 3-11).

⁹ Organiziranost sil med premikom se ne sme zamenjati z organiziranostjo sil med kopenskim taktičnim načrtom.

5.1.3.3 *Rezervni element*

Ta element ni namenjen prvotnemu posredovanju na območju delovanja. Pogosto ta element ne sodeluje v nalogi in je v stanju pripravljenosti v bazi (FM 90-26 1990: 3-11).

5.2 NAČRT PRISTANKA

Poveljnik desantne enote prične z načrtovanjem pristanka po zaključenem kopenskem taktičnem načrtu. Namen tega načrta je pravočasen pristonek, na točno določenem mestu z namenom omogočiti izvedbo aktivnosti na tleh. Načrt pristajanja je vez z načrtom kopenske taktične izvedbe. Ta je pogosto del priprav na višjih ravneh, vendar se v okviru izvajanja zračnodesantnih nalog v okviru bataljonov in nižje, morajo poveljniki čet in vodov zavedati in razumeti obseg in kompleksnost načrtovanja pristajanja. Pri tem načrtovanju mora poveljnik definirati pet elementov (te so ključ za izdelavo sheme manevra poveljnika voda v ukazu za delovanje) (FM 90-26 1990: 4-2):

- zaporedje,
- način,
- kraj,
- čas pristajanja ter
- načrt zbiranja.

Poleg tega se pri načrtovanju mora nujno upoštevati poveljnikove prioritete pri sami izvedbi naloge na tleh, taktiko premika zračnega transporta ter analizo mest(a) pristajanja in izkrcanja. Poveljniki manjših taktičnih enot za potrebe izvedbe padalskega desanta prejmejo z nadrejenega poveljstva določeno območje pristanka (FM 90-26 1990 4-2).

5.2.1 Načini pristanka

Desant na območje delovanja je mogoče izvesti z uporabo treh načinov pristanka, kateri se izbirajo na podlagi kopenskega taktičnega načrta, torej naloge. Ti so (FM 90-26 1990: 4-3):

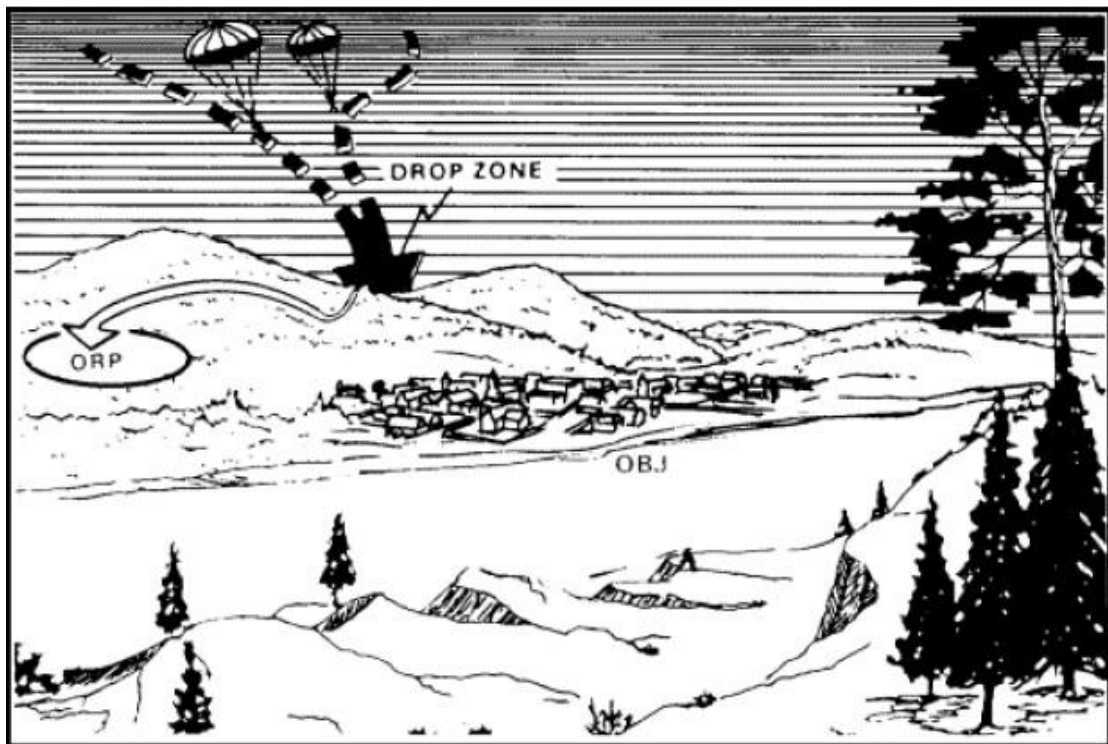
- 1) **skok v območje delovanja:** gre za največkrat uporabljeno obliko pristajanja ali izkrcanja, katera je najučinkovitejša v primeru napada na manjši cilj, ki je dobro utrjen in branjen pred kopenskimi silami;
- 2) **skok v neposredni bližini območja delovanja:** ta način se največkrat uporablja v primeru potrebe po zajetju ciljev, ki so lažje branjeni in jih je po zajetju potrebno ohraniti nedotaknjene (mostovi, križišča);
- 3) **skok oddaljen od območja delovanja:** gre za eno izmed najmanj uporabljenih načinov pristajanja. Ta način se uporablja pri izvedbi zelo kompleksnih in obsežnih nalogah kot so načrtovani napadi. Točka pristanka se v teh primerih izbira predvsem z namenom zagotoviti zaščito lastnih sil in izkoristiti element presenečenja.

Slika 2: Izvedba skoka na ciljno območje delovanja.

Vir: FM 7-85 (1987): *Ranger Unit Operations*: 5-7.

Slika 3: Izvedba skoka oddaljenega od ciljnega območja delovanja.

Vir: FM 7-85 (1987): *Ranger Unit Operations*: 5-8.

Prav tako je mogoče desantne enote na območje delovanja izkrcati ali spustiti na več točkah ali z enotnim skokom ali pristajanjem. Pri večkratnem skoku tako nastane več manjših mostišč znotraj ali zunaj območja delovanja. Te tehnike se poveljnik poslužuje, ko je potrebno na območju delovanja imeti v najkrajšem možnem času na čim večjem območju kar se da največ ognjene moči. V primeru zračnega desanta v višini voda ali čete ne govorimo o tej obliki, saj se ta uporablja pri divizijah in višje. Tehnika enega samega skoka je značilna za manjše taktične enote pri čemer posledično govorimo le o enem mostišču. Prednost te tehnike je, da se enota hitro zbere in prične z izvedbo naloge (FM 90-26 1990: 4-4).

5.2.2 Določitev in označitev pristajalnih točk

Poveljnik desantne enote je odgovoren za določitev točke izkrcanja ali pristajanja ter izbire avenije dostopa do omenjenih točk, saj so te temelj za oblikovanje poveljnikove zamisli, torej sheme manevra. Podlaga za izbiro točke izkrcanja ali pristajanja so podatki, ki jih poveljnik pridobi iz S-2 ali celo s pomočjo t.i. *označevalnih skupin*. Označevalna skupina (ang. *pathfinder team*, fr. *équipe d'oeienteurs-marquers*) je moštvo, ki pristane na cilju desantnega delovanja z namenom, da zagotovi delovanje navigacijskih pripomočkov, preko katerih se lahko letala usmerijo do območja odmetavanja ali spuščanja padalskih enot (AAP-6 2008: 2-P-2).

Poveljnik voda znotraj procesa bojnega odločanja pridobi podatke o območju ali točki pristanka s strani nadrejenega poveljstva, izvidovanje je opravljeno prek topografskih kart ali satelitskih posnetkov. Na drugi strani pa imajo padalske enote možnost uporabe označevalnih skupin.

Označevalne enote so med prvimi pričeli uporabljati Američani, saj so ugotovili, da je ena izmed ključnih faz izvedbe desantiranja prav določitev pristajalnih točk in točk izkrcanja. Po invaziji na Sicilijo so oblikovali posebej izurjene padalce, katere so uporabili samo za določanje in označevanje omenjenih točk. Te enote so delovale pod pritiskom časa pri čemer je potrebno dodati, da so se poleg tega morale izogniti stiku s sovražnikom. Medtem ko so Američani svoje označevalce izbirali med samimi padalci, so se Angleži odločili, da znotraj zračnodesantnih enot namenijo četo posebej za izvajanje označevanja pristajalnih točk. Sovjeti so v tem času te naloge zaupali partizanskim enotam, Nemci in Japonci na drugi strani pa teh enot sploh niso uporabljali (Rottman 2006: 54-55).

Pogoji za izbiro pristajalnih točk¹⁰ so:

1. **lahka terenska prepoznavnost in hitra identifikacija območja:** mesto mora biti lahko prepoznavno iz zraka, saj piloti in navigatorji najlažje identificirajo območje oziroma mesto izvedbe skoka na območjih s prepoznavnimi terenskimi značilnostmi;
2. **neposreden dostop:** da bi zagotovili natančen pristanek ali skok je potrebno zagotoviti letalstvu neposreden dostop vsaj 16 km od tega mesta;
3. **primerna točka glede na vremensko in terensko analizo:**
 - a. *vreme:* pri izbiri mesta pristanka ali skoka mora poveljujoči načrtovati to mesto v skladu z vremensko situacijo in pri tem upoštevati predvsem smer vetra in vidljivost.
 - b. *teren:* najboljša izbira je raven ali položen teren, redko poraščen, čeprav tudi v primeru zmerne poraščenosti to ni ovira. Naravne ovire, kot so grmičevja, visoka trava, redka drevesa¹¹, voda¹² ne omejujejo

¹⁰ Poveljnik mora načrtovati tudi ustrezno rezervno mesto pristanka ali izkrcanja v primeru nepredvidenih dogodkov.

¹¹ Drevesa višja od 10 metrov za padalce predstavljajo kljub temu nevarnost.

- padalcem pristankem, vendar se s tem povečuje verjetnost poškodb desantne enote. Prav tako se je potrebno izogniti ozkim dolinam, ki jih obkrožajo vrhovi ali strma pobočja, saj jih je težko locirati in so nevarne za padalce med pristajanjem. Pomembno je, da se mesto pristanka ne izbere vsaj 5,5 km od vrhov ali visokogorja v primeru nočnih desantov. Prav tako je bistveno, da se izogne izbira položajev z umetnimi ovirami¹³ višjimi od 46 metrov nad točko pristanka v radiju 5500 metrov;
- c. *kritje in maska*: pripomore k zaščiti pred sovražnikovem opazovanju in delovanju na desantne enote. V fazi pristanka in zbiranja je kritje in maska ključnega pomena;
 - d. *cestna infrastruktura*: mesto pristanka je lahko v neposredni bližini cestnega omrežja, vendar mora izbira tega biti premišljena. Cestno omrežje omogoča desantnim enotam v nadaljevanju akcije hiter premik, mobilnost na eni strani, a hkrati na drugi strani pomeni lahko avenijo dostopa za sovražnika;
4. **izven dosega sovražnikove protiletalske obrambe, utrjene obrambe ali ognjene podpore**: mesto mora biti skrbno določeno izven možnega sovražnikovega delovanja po desantnih silah. S tem namenom se mora letalstvo izogniti neposrednemu preletu sovražnikovih položajev;
 5. **v neposredni bližini ali nad območjem delovanja**¹⁴: vedno ko je mogoče se mora poveljnik odločiti za skok ali pristank enote nad samim območjem delovanja (FM 90-26 1990: 4-10 – 4-13).

5.2.2.1 Velikost pristajalnega območja

Za vsako padalsko enoto se (na osnovi hitrosti letala in potrebnega časa za skok vseh padalcev znotraj tega) določi velikost pristajalnega območja. Velikost območja se izraža z dolžino in širino. Za dolžino pristajalnega območja je značilno, da je izražena s smerjo leta transportnega letala in je vedno daljša od širine, zato se sama površina območja prikazuje v obliki elipse (Čerečina 1976: 89-90).

Enačba za izračun velikosti območja je torej produkt hitrosti letala s časom, ki ga posadka na letalu potrebuje za skok. V povprečju padalec potrebuje 1 sekundo za skok iz padala. Enačba za izračun skupnega časa je $((n-1) \times 1)^{15}$, pri čemer je n število padalcev na letalu (FM 3-21.38 2006: 6-12).

5.2.3 Izbira ustreznega časa izvedbe padalskega desanta

Pri izvedbi padalskih desantov ni bistvenih časovnih omejitev, vendar se padalski desanti v večini primerov odvijajo v mejah vidljivosti z namenom zagotoviti zaščito pred sovražnikovim opazovanjem in ohraniti element presenečenja. V kolikor izvedba padalskega desanta služi kot podporni element v večjih operacijah, je čas izvedbe desanta odvisen od višjega poveljstva. Tako se je npr. odvijalo v primeru izkrcanja v Normandiji leta 1944, ko so se padalci že nekaj ur pred kopenskim delom izkrcali na severu Francije. Ali se bo izvedba padalskega desanta izvedla tekom dneva ali ponoči je odvisno tudi od zračne prevlade,

¹² Vodne ovire: reke, jezera, potoki ne smejo biti globlje od 1,2 metra od mesta pristanka oddaljene vsaj 1 km. Izvedba skoka v vodo zahteva od padalca visoko stopnjo izurjenosti, v pripravi opreme in v izvedbi samih postopkov skoka.

¹³ Potrebno se je izogibati električnim napeljavam, močvirjem, breznom, žičnim oviram, ipd.

¹⁴ Glede nato, da se zadnji dve točki pogosto izključujeta, mora poveljnik odločiti in izbrati prioriteto glede na nalogo.

¹⁵ Primer desetih padalcev: $(10-1) \times 1 = 9$ sekund. Od skupnega števila padalcev odštejemo 1, ker se čas prične šteti šele po skoku prvega padalca.

potrebe po zaščiti sil pred sovražnikovim opazovanjem iz kopnega, ohranitve elementa presenečenja in izkušenosti letalskih in usposobljenosti padalskih enot (FM 90-26 1990: 4-14).

Nočni padalski desanti zagotavljajo taktično prednost zaradi elementa presenečenja in s tem zmanjšanjem možnosti za sovražnikovo delovanje po letalstvu. Ponoči je mogoče tudi prikriti priprave za desantno delovanje ali vzlete letal. Na drugi strani so nočni padalski desanti precej nevarni za padalce tekom skoka in zbiranja na tleh, prav tako pa je v mejah nočne vidljivosti težko identificirati mesto za skok. Tekom noči je oteženo delovanje letalske podpore, enota na tleh pa ima težave z orientacijo¹⁶ in posledično s hitrostjo izvedbe naloge (FM 90-26 1990: 4-14 – 4-15).

5.2.4 Reorganizacija in zbiranje po pristanku

Uspešnost naloge je odvisna predvsem od hitrosti zbiranja po pristanku s čimer si padalske enote povrnejo taktično integriteto¹⁷, ki jo izgubijo tekom skoka. Prvi in hkrati eden najpomembnejših ciljev znotraj te faze desanta je prav gotovo *hitra reorganizacija enote*, saj si s tem enota zagotovi največjo možno ognjeno moč. Prej ko se enota vzpostavi in reorganizira, prej se povrne kohezivnost enoti. Hitrost in učinkovitost zbiranja pa je odvisna od dodelanega načrtovanja in natovarjanja v fazi priprav (FM 90-26 1990: 4-15).

Rangerji so si med drugim kot skrajni čas tekom nočnih akcij na neznanem območju po odskoku zadnjega padalca postavili pogoj, da se najkasneje v 45 minut zberejo na zbirnem mestu¹⁸. To pomeni, da se zbiranje izvaja po skupinah samostojno takoj po pristanku (FM 7-85 1987: 4-11).

5.2.4.1 Navzkrižno natovarjanje

Načrt navzkrižnega natovarjanja padalcev in opreme je pomemben dejavnik hitrega zbiranja in reorganizacije teh enot, s tem namenom je potrebna posebna pozornost pri usposabljanju in pri izvedbi bojnih skokov. Osebe mora biti znotraj letal smotrno razporejeno v primeru posledic letalske nesreče ali celo sestrelitve. S tem namenom preprečujemo izgubo častnika in glavnega podčastnika enote. Pri navzkrižnem načrtovanju težke opreme je natovarjanje povsem enako, saj je vedno potrebno upoštevati poškodbe na oborožitvenih sistemih, materialno tehničnih sredstvih ali vozilih. Vsa oprema (radijske zveze, minometi, protiklepnna orožja, strelivo in druga sredstva, ki omogočajo izvedbo naloge) mora biti porazdeljena med letali (FM 90-26 1990: 4-16).

V primeru padalskega desanta voda je navzkrižno natovarjanje praktično nepotrebno, saj se vod lahko vkrcva v eno letalo, vendar je vseeno potrebno upoštevati namensko porazdelitev opreme med moštvo glede na nalogo.

¹⁶ Postopek orientacije v nočnem delovanju se prične že po odprtju padala, saj mora padalec identificirati posebnosti na zemljišču. Orientira se na podlagi osvetljenost zemljišča (naselja, odsev vodnih površin, obris gozdov ali sovražnikovega ognja). V zimskem času je orientacija zato veliko bolj zahtevna, saj sneg onemogoča oceno površine (debelino snega, položnost terena) (Padobranske i desantne jedinice 2007).

¹⁷ Po izvedenem skoku mora enota biti neprestano pripravljena na sovražnikovo delovanje; kritična točka v varnosti desantne enote je v trenutku doskoka v fazi zbiranja enote, saj je ta razbita in nima dovolj ognjene moči.

¹⁸ Za enoto po pristanku je potrebno znotraj zbirne točke postaviti: krožno obrambo, določiti sektorje opazovanja in ognjenega delovanja, vzpostavitev linije poveljevanja in kontrole (v primerih razbitja enote, žrtev) v kolikor čas dopušča postaviti opazovalnico in zagotoviti preverjanje ognjene podpore, če je enoti dodeljena (FM 7-85 1987: 4-11).

5.2.4.2 Tehnike zbiranja

Na podlagi analize naloge (METT-TC) dobi poveljnik padalske enote določeno tehniko zbiranja po pristanku (v primeru delovanja specialnih, namensko oblikovanih enot, si lahko poveljnik sam določi tehniko zbiranja glede na nalogo). Izbira lahko med (FM 90-26 1990: 4-16):

- **zbiranje na območju cilja** (tehnika se uporablja, ko je hitrost ključnega pomena);
- **zbiranje na samem mestu pristanka** (v primeru sovražnikovega delovanja po desantnih enotah in v primeru, če se na mestu pristanka ne bi prevažalo dodatnih, rezervnih enot);
- **zbiranje v bližini mesta pristanka** (tehnika se uporablja v kolikor se mesto pristanka uporablja za dodatne enote, ki se odvržejo kasneje ali kot rezervni element. Tehnika pride v poštev tudi, če se desantne enote odkrije in deluje po njih).

Vsak vojak desantne enote mora vedeti, da je po pristanku potrebno poiskati zbirni rajon. Ta se določi s strani poveljnika s pomočjo ure, in sicer: smer letenja je določena s smerjo ure - 12, poveljnik določi rajon zbiranja (na levo – 9, ali desno 3). Pri tem si padalci pomagajo s pomočjo naravnih elementov v okolju (terenske značilnosti in posebnosti, potoki, vrhovi, mostovi, zgradbe, ipd.) (FM 90-26 1990: 4-16).

V fazi izvedbe padalskega skoka na ravni bataljona ali višje so zbirni rajoni pogosto že dani v samih navodilih nadrejenega. Na nivoju čete ali nižje se v večini primerov izbere zbirna točka na samem mestu pristanka, če je naloga izvedena ponoči; tekom dneva se ta določi poleg mesta pristanka na prikritem območju (FM 7-85 1987: 4-10). Osnovno zbirališče je lahko od mesta pristanka oddaljeno 100 do 200 metrov, določiti pa je potrebno tudi rezervno točko, ki naj bi po nekaterih navedbah bila oddaljena od osnovnega kar 5 do 10 km (Dolenc 1997: 57).

V primeru izbire rezervnega mesta zbiranja se določijo tudi rezervni načrti. V fazi zbiranja enote si padalci pogosto pomagajo z naslednjimi pripomočki:

- **vizualnimi** (svetilke, kemične svetilke (IR ali navadne), zastavice, baloni, infrardeči signali katere zaznamo s pomočjo naprav, itd.);
- **zvočnimi** (pridejo v poštev ponoči s pomočjo klikov, siren, kravjih zvončkov, trianglov, piščalk in glasovnih signalov). Letala, veter, dež lahko omejijo uporabo zvočnih signalov;
- **elektronskimi pripomočki** (s pomočjo radijskih naprav in ostale vojaške opreme, ki za delovanje uporabljajo elektriko kot vir energije) (FM 90-26 1990: 4-19 – 4-20).

Pri zbiranju je potrebno vedeti, da je razpršenost enote po zemljišču odvisna od tipa letal, bojnega razporeda letal, hitrosti, višine, števila skokov, predvsem pa od vremenskih pogojev in usposobljenosti ter izurjenosti padalcev. Večja kot je hitrost letala, večji je razmik pri skoku med dvema padalcema in s tem po vsej verjetnosti večja razdalja na tleh. Zato se morajo letala nad mestom skoka gibati čim počasneje, a vseeno v okviru varnega letenja. Padalci morajo skok z letala zato izvesti čim hitreje. Ko se enota zbere v zbirnem rajonu se je potrebno od tam premakniti kar se da hitro, hkrati pa v poveljstvo poslati poročilo o situaciji po pristanku in s tem nadrejenemu dati povratno informacijo o stanju enote (FM 90-26 1990: 4-20 – 4-23).

5.3 NAČRT ZRAČNEGA PREMIKA

Načrt zračnega premika se izpelje tekom načrtovanja zgoraj omenjenih načrtov, vendar je ponekod v literaturi mogoče razbrati, da se izvaja po zaključku načrta pristanka. Načrt traja od premika letal do trenutka ko padalska enota zapusti letalo. Dodatek načrta zračnega premika je znotraj povelja za delovanje. V omenjeni načrt je potrebno zajeti čas vzleta, evidenčno številko letala, vkrcno številko, oznako enote, osebno ime poveljujočega za načrt premika s činom in poveljujočega padalski enoti, vrsto letalo, namen prevoza, čas natovarjanja in vzleta, osnovne in rezervne položaje skoka, posebna navodila, opremo ter lokacijo ključnih poveljujočih po liniji vodenja in poveljevanja (FM 90-26 1990: 5-1). Poveljnik enote se ne obremenjuje z načrtovanjem zračnega premika (to delo opravi poveljujoči letalskih sil, ki skupaj z odgovornimi znotraj letalstva opravi to fazo načrtovanja zračnega premika) (Baillrthron in Sutherland 2010c).

Na tej točki je pomembno izpostaviti, da so za poveljnice najnižjih taktičnih ravni ključne informacije, kje se med premikom nahaja njihovo moštvo, razpored, mesto poveljujočih in mesto skupinske oborožitve.

5.3.1 Izbira transportnega sredstva

Pri organizaciji načrta zračnega premika je pomembna izbira transportnega sredstva. V večini primerov, ko ne gre za delovanje specialnih enot, tovrstne informacije do ravni čete prihajajo iz nadrejenega poveljstva, medtem ko imajo pri posebnih nalogah in operacijah imajo specialne enote možnost zahtevka posebne opreme, med drugimi tudi letalskega prevoza. Prevozno sredstvo se nato popolni do (maksimalne) obremenitve zasnovane na podlagi naloge in navzkrižnega natovarjanja. Teža in vrsta tovora in enote sta tu odločujoč dejavnik. Najbolj pogosta transportna letala za prevoz padalskih enot so C-5, C-130, C-17, C-141. Med helikopterska prevozna sredstva, ki jih uporabljajo padalske enote spadajo: serija UH-1, UH-60, CH-47, CH-53 in CH-46 (uporabljajo jih ameriški marinci) (FM 3-21.220 2003).

5.3.1.1 Višina skokov

Padalci skačejo z različnih višin. Najnižja meja skoka je odvisna od vrste in površine padala. V času usposabljanja padalci skačejo z višine 300 do 400 metrov, najpogosteje se omenja meja 380 m (ang. merska enota 1.250 feet) pri osnovnih skokih. Taktični skoki v času usposabljanja potekajo na višini okoli 300 metrov, nižji skoki se izvajajo šele na podlagi poveljniške ocene tveganja. Hitrost letala v času skakanja naj bi znašala nekje 160-170 km/h. Pri izvedbi bojnih skokov iz helikopterjev je lahko hitrost tega tudi večja, vendar je minimalna hitrost določena nekje pri 90 vozlih (167 km/h). Pri transportnih letalskih sredstvih se v primeru bojnih skokov določi najnižja hitrost letala pri 125 vozlih (232 km/h), padalska enota pa lahko skoči tudi z višine 133 metrov (435 feet) s padalom tipa T-10¹⁹ in z višine 145 metrov s padalom tipa MC-1 (FM 3-21-220 2012).

5.3.2 Vrste zračnega premika

Premik padalskih enot je lahko tako *taktični* kot *administrativni*. Medtem ko je pri taktičnem premiku jasno, da gre za skok padalske enote z namenom izvedbe naloge v skladu s kopenskim taktičnim načrtom, pa o administrativnih premikih govorimo takrat, ko premik ne vsebuje taktičnih postopkov in načrtov in so padalske enote zgolj premeščene na drugo lokacijo (Baillrthron in Sutherland 2010c).

¹⁹ Gre za tip padala katerega ni mogoče upravljati in pada s hitrostjo 5,5 do 6,5 m/s.

5.3.3 Načelo ohranjanja taktične integritete

Zračni premik ne sme poveljniku padalskih enot razbiti ali kakorkoli omejiti taktičnih postopkov na tleh ali dodatno vplivati na izvedbo kopenskega taktičnega načrta. Za padalske enote je pomembna hitra reorganizacija na tleh v zbirnem rajonu ali točkah, pri čemer se mora osebje v letalih razporediti tako, da načrt zračnega premika teh postopkov ne omejuje. Da poveljnik ohrani taktično integriteto svoje enote morajo načrtovalci upoštevati:

- skupin in oddelkov se nikoli ne sme ločevati zato morajo ostati na istem letalu, da se s tem ohrani prednost pri skoku in iskanju zbirnih točk,
- podporna enota vključno z vezisti mora biti v istem letalu kot je poveljujoči padalski enoti, da je v trenutku pristanka mogoče poveljujoči s podporno enoto pripravljen za pričetek naloge,
- prednji opazovalci (ang. *forward observers*) skupaj z ekipo vezistov se morajo na območje skoka premakniti skupaj,
- vsako letalo mora imeti poveljujočega podčastnika,
- sosednje enote morajo v bojnem razporedu letenja biti postavljene ob bok z namenom lažje reorganizacije (Baillrthron in Sutherland 2010c).

Na ravni voda je pomembno razumeti, da se s transportnim letalom lahko premakne na območje skoka celoten vod, s tem si poveljujoči zagotovi kopensko taktično prednost pri reorganizaciji na eni strani, vendar je v primeru nesreče ali sovražnikovega protiletalskega delovanja po letalu celoten vod ogrožen. V kolikor se transportira vod ali četa v več letalih je potrebno načrtovati v skladu z načelom ohranjanja taktične integritete padalske enote.

5.4 NAČRT PRIPRAV

Po zaključku načrtovanja zračnega premika se prične načrtovanje priprav na desant (ang. *marshalling plan*). Ta načrt zagotavlja potrebne informacije in navodila ter zajema zadnje preizkuse in postopke s katerimi se enoto pripravlja na bojno delovanje (FM 90-26 1990: 6-1).

Načrt se prične odvijati s sprejemom naloge in se konča s pričetkom premika transportnega sredstva. Zajema celoten sklop načrtovanja, priprav in preizkusov za izvedbo naloge. Znotraj te faze se odvija priprava padalcev na izvedbo naloge, priprave oborožitve, opreme in drugih materialnih sredstev, preizkus ali dodatno urjenje postopkov za izvedbo naloge, izdaja ukaza, delitev prehrane, počitek, premik moštva in opreme do letala ter nalaganje tovora in vkrcanje moštva na dodeljeno letalo (Baillrthron in Sutherland 2010d).

Takoj po seznanitvi enote z nalogo se prične odvijati proces obratnega načrtovanja s ciljem, da je prvo letalo v zraku najkasneje v 18 urah (Američani odštevajo čas od t.i. N-hour – notification hour - ali od ure seznanitve). Znotraj obratnega načrtovanja je potrebno enoto pripraviti za delovanje, zagotoviti materialna sredstva in ta ustrezno razdeliti. Izvedba preizkusa pred nalogo je bistvenega pomena, saj zagotavlja odpravo pomanjkljivosti pri izvedbi kopenskega taktičnega načrta - poveljniku da povratno informacijo o razumevanju posameznih nalog in vlog znotraj enote na eni strani in razumevanje koncepta naloge na drugi. Znotraj te faze je ključnega pomena pregled opreme. Nepotrebna dodatna oprema se pogosto natovori na zadnje letalo v kolikor se načrtuje več vzletov (FM 90-26 1990: 6-1).

5.4.1 Izbira ustreznega letališča

Izbira ustreznega mesta za izvedbo priprav na desantiranje je odvisna od izbire najustreznjšega letališča. Ta izbira pa je odvisna od širokega spektra dejavnikov. Mednje spadajo:

Tabela 1: Dejavniki, ki vplivajo na izbiro ustreznega letališča za izvedbo zračnega desanta.

Dejavniki izbire ustreznega letališča	
Dejavniki povezani z enoto	Dejavniki povezani z letališčem
vrsta naloge	oddaljenost letališča od trenutne lokacije enote
število vojakov	ustreznost terena poleg letališča za izvedbo priprav
potrebna oprema	dolžina vzletne in pristajalne steze
način oskrbe	velikost (sposobnost sprejema večjega števila leta, osebja, opreme, vozil, logistične zagotovitve)
morebitna vključenost vozil	osvetlitev
	razpoložljivost komunikacijskih sistemov
	razpoložljivost kapacitet za natovarjanje letal
	izpostavljenost in občutljivost na morebitne napade po kopnem, zraku ali z ognjeno podporo
	terenske značilnosti v neposredni bližini letališča za morebitno obrambo

Vir: FM 90-26 1990: 6-4.

Po končani analizi zgoraj navedenih dejavnikov, se poveljujoči odločijo za izbiro letališča, pri čemer je pogosto potrebno izbrati letališče, ki ne zadovoljuje nekaterih standardov zaradi pomanjkanja alternativnih rešitev (FM 90-26 1990: 6-4).

5.4.2 Varnostni ukrepi pri izvedbi priprav

Izbira letališča in izbira mesta izvedbe priprav potekajo pogosto istočasno. Po določitvi letališča se pričnejo vse aktivnosti za pričetek izvajanja priprav za desantiranje. Vsi zgoraj omenjeni postopki se dogajajo na točno določenem mestu, najpogosteje gre za neposredno bližino letališča (ang. *marshalling area*). To mesto je potrebno izbrati na podlagi dejavnikov, ki lahko že v samem uvodu vplivajo na izvedbo naloge. Analiza izbire primernege mesta za izvedbo priprav mora vsebovati naslednja vprašanja (FM 90-26 1990: 6-4):

- Oddaljenost od letališča v razdalji in v potrebnem času?
- Varnost mesta priprav pred sovražnikovim opazovanjem in delovanjem?
- Omogoča mesto priprav obrambne položaje?
- Primernost območja za izvedbo preizkusa in urjenja?
- Razpoložljivost objektov in kapacitet za potrebe enote?
- Smeri dostopa – cestna infrastruktura?
- Dostopnost logistične oskrbe?

Celotne priprave se morajo izvesti v strogi tajnosti, saj desantne enote predstavljajo resno grožnjo sovražniku. Prevelika koncentracija sil pri izvedbi priprav lahko razkrije načrte sovražniku ter prepreči uspeh naloge. Bistveni varnostni ukrepi zajemajo:

- premikanje:** vsako premikanje mora biti hitro, v nočnem času ali v /času zmanjšanje vidljivosti/,
- kontrola in nadzor:** načrtovanje premika moštva šele takrat, ko je večina opreme že natovorjenih na letalih,
- pripravljenost:** zagotovitev priprave tovora že pred samim prihodom na mesto natovarjanja;
- izogibanje koncentraciji sil:** v primeru večjih desantov na operativni ali strateški ravni je lahko na območju izvajanja priprav prisotne le 50 % brigade (FM 90-26 1990: 6-3).

6 NALOGE PADALSKIH ENOT

Naloge padalskih enot, ko te že pristanejo na tleh, so v veliki večini povsem enake nalogam, ki jih izvajajo ostale kopenske enote. Med nalogami, ki jih ameriška literatura navaja kot namensko oblikovane naloge padalskih enot so v večji meri namenjene enotam v velikosti najmanj bataljona. Te so (FM 90-26 1990: 7-1 in FM 7-85 1987: 5-1 – 5-11):

- 1) **padalski naskoki** (ang. *airborne raids*);
- 2) **sabotaže** (ang. *interdiction operations*);
- 3) **reševalne naloge** (ang. *recovery*);
- 4) **naloge izvidovanja** (ang. *reconnaissance*);
- 5) **naloge povezovanja enot** (ang. *link-ups*);
- 6) **zamenjava enote** (ang. *relief*);
- 7) **umik ali evakuacija enote** (ang. *withdrawal*);
- 8) **izmik** (ang. *exfiltration*);
- 9) **zajetja letališč** (ang. *airfield seizure*),
- 10) **preboj sovražnikove obkolitve** (ang. *breakout from encirclement*).

V razvoju taktike zračnega desantiranja so se že v začetku zastavljala vprašanja o načinu prevoza na mesto desantiranja in sam razvoj opreme in oborožitve za potrebe teh enot. Prvo težavo se je rešilo z rekonstrukcijo in predelavo nekaterih bombnikov. Kmalu zatem se je postopoma pričelo vlagati vse več finančnih sredstev v smer izoblikovanja posebnih, transportnih letal, namenjenih prav za premik »zračne pehote« nad mesto pristanka. Na drugi strani je osnovna oprema in oborožitev padalskih enot tekom 2. svetovne vojne ostala praktično identična pehotnim enotam. Sprva je taktika padalskih desantov bila usmerjena v hitro zajetje ključnega terena (predvsem letališč) in nato z nadaljnjimi ešaloni²⁰ (popolnjeni z moštvo, mehanizacijo in drugimi materialno tehničnimi sredstvi) podkrepiti padalsko enoto (Ogorec 2009a). Asimetrično delovanje sovražnika postavlja nekoliko drugačne zakonitosti znotraj bojnega delovanja. V intervencijah po svetu ni čutiti potrebe po večjih desantnih operacijah in nalogah, čeprav razvoj opreme in oborožitve za padalske enote strmo napreduje. V ospredje tako prihajajo naloge, ki zahtevajo posebno izurjenost, opremljenost in prilagodljivost padalskih enot (Ogorec 2009b).

Poleg klasičnih nalog omenjenih zgoraj, se znotraj SV lahko izoblikujejo tudi posebne naloge, kot so globinsko izvidovanje, postavitve zasede za sovražnikovimi linijami, postavitve obrambe na nivoju čete, diverzantske naloge, ipd. Namen zadnjega vsebinskega dela naloge je tako iz mozaika desantnih nalog izluščiti primerne, ki bi v prihodnosti upravičile usposabljanje, urjenje in oblikovanje padalske enote znotraj SV.

6.1 PADALSKI NASKOKI

Padalski naskoki so skozi zgodovino predstavljali osnovno nalogo teh enot, zato jih obravnavam kot izhodiščno nalogo v zaključnem delu naloge. To ofenzivno delovanje je primerno za izvedbo naloge tudi na ravni nižjih taktičnih enot kot je pehotni vod.

Organiziranost, opremljenost in sposobnost padalskih enot ponuja omenjenih enotam zmogljivost za izvedbo padalskih naskokov, predvsem zaradi širokega spektra operacij in oblik bojevanja. S padalskimi naskoki lahko uničimo sovražnikove objekte, položaje, zajamemo ali uničimo sovražnika, izvedemo naskok z namenom rešiti zavezniške ali prijateljske sile, motimo ali onemogočamo normalno delovanje sovražnikovih aktivnosti in zajamemo pomembno (kritično) sovražnikovo opremo ali pomembne obveščevalce

²⁰ Drugi ešalon je bil običajno opremljen s težko oborožitvijo, lahкими oklepnimi vozili, minometi, ipd.

podatke²¹ (FM 90-26 1990: 7-1). V veliki meri so si padalski naskoki v fazi izvedbe v primerjavi s klasičnimi kopenskimi naskoki povsem podobni, razlikujejo se le po načinu transporta sil do ciljnega območja in umik izven njega. Naskoke lahko izvajamo ponoči, ob zori in ob mraku ali ob zmanjšani vidljivosti. Bistvena prednost padalskih naskokov je ta, da zračni transport omogoča hitro premagovanje naravnih in umetnih ovir ter nudi možnost obiti sovražnikove sile. Prav tako je velika prednost zračnih transportov v hitrosti in dolžini premagane razdalje. Pri načrtovanju zračnodesantnih naskokov so nekoliko kompleksnejša tudi koordinacijska navodila, saj lahko naloga vključuje različne rodove (letalstvo, pomorstvo). V fazi priprave je potrebno pridobiti obveščevalne podatke, izpeljati načrt zavajanja in v nalogo vključiti protiobveščevalno dejavnost ter podrobno načrtovati sam izmik iz ciljnega območja ali rezervni načrt.

Težišče delovanja mora biti osredotočeno na presenečenje, izvedba naskoka pa izvedena hitro in drzno. Izvedba dnevnega naskoka predstavlja veliko večje tveganje za enoto in ga pogosto spremlja dodatna zračna ognjena podpora (FM 90-26 1990: 7-2). Poveljujoči se pri načrtovanju in sami izbiri ciljev lahko odloča med cilji globoko za sovražnimi linijami ali v neposredni bližini sovražnika. Pred izvedbo naloge mora ta ugotoviti:

- a. ali je mogoče naskok izvesti z manjšimi enotami;
- b. ali je mogoče cilj po zasedbi braniti z razpoložljivimi silami;
- c. kakšne so možnosti za hitro popolnjevanje sovražnikovih sil in
- d. ali je lahko cilj/objekt lahko locirati ob zmanjšani vidljivosti.

6.1.1 Izvedba padalskega naskoka

Velikost enote za naskok je odvisna od analize naloge METT-TC, vendar mora poveljnik težiti k temu, da je enota kar se da majhna, saj je bistvo naloge v hitrosti, agresivnosti in s čim manj žrtvami.

Padalski naskok običajno razdeljen v pet faz (FM 7-85 1987: 5-1 – 5-5):

1. **FAZA (enota izvede pristanek na ali poleg območja delovanja):** takoj po pristanku morajo običajno elementi naskoka samostojno pričeti nalogo brez vnovičnih zbiranj (v kolikor se izvede tehnika pristanka nad območjem delovanja). Aktivnosti elementov naskoka so v tem primeru *decentralizirane*, vsak element deluje samostojno, a v konceptu namere nadrejene poveljnika, ponekod imenovanega tudi kot *poveljnik naskoka*²² (ang. *raid commander*).
2. **FAZA (izoliranje območja delovanja):** uspeh je odvisen od izolacije območja delovanja. Sovražniku preprečujemo hitre okrepitve v območje našega delovanja. Izolacijo območja dosežemo le s prikritim delovanjem, presenečenjem in hitrostjo. Prikrit dostop kot težišče delovanja naskoka mora enota izrabiti v kombinaciji s hitrostjo tako, da se sovražnikove enote nimajo časa organizirati, odgovoriti in naše sile locirati.
3. **FAZA (izvedba naskoka):** hitrost izvedbe je odločujočega pomena. Enota, ki vpada v območje delovanja mora biti dovolj močna in velika, da lahko premaga sovražnikove enote in izvede nalogo. Organiziranost sil pri izvedbi naskoka je sledeča: enota se že v pripravi naloge razdeli na element zavarovanja, podpore in napada. Namen elementa zavarovanja je zavarovanje hrbta enote, smeri desno in levo od cilja. Moštvo v zavarovanju je oboroženo z jurišnimi puškami, puškomitraljezi, sredstvi

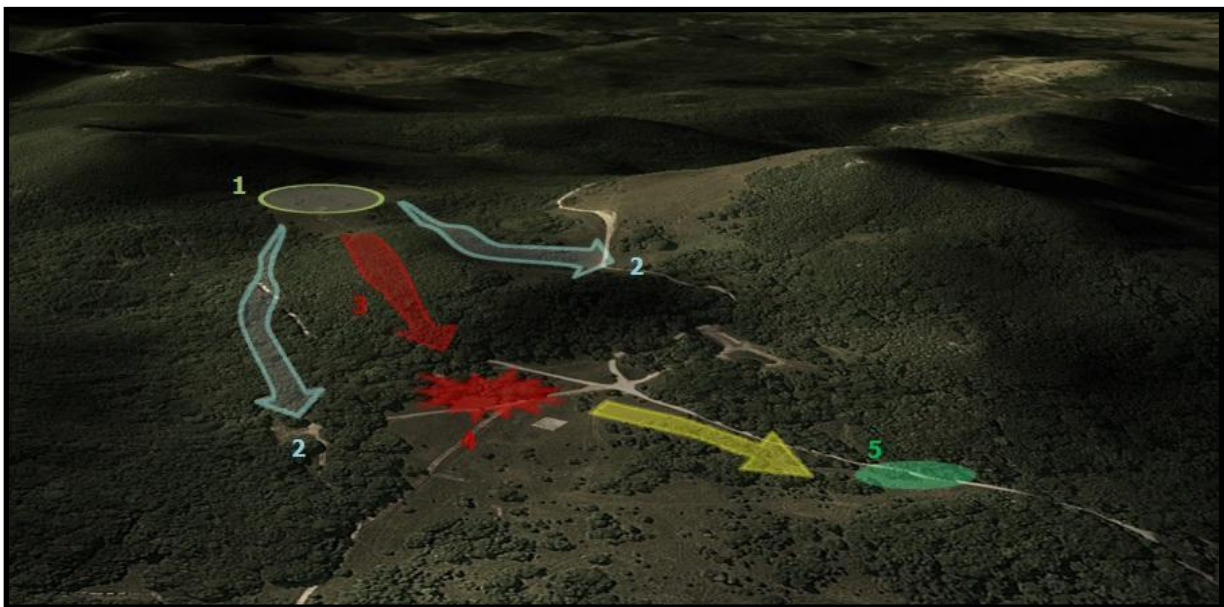
²¹ Rentabilni cilji padalskih naskokov so lahko poveljniška mesta, mesta sredstev zvez, objekti obveščevalnih enot, skladišč z jedrskim, kemičnim orožjem ali s sredstvi širjenja teh orožij, ključne sovražnikove infrastrukture kot so centri za logistično oskrbo, skladišča z orožjem, strelivom, gorivom, cilji povezani s protizračno obrambo ali center za nadzor zračnega prometa, mesta za oskrbo z električno energijo, hidroelektrarne, železniški objekti ali pristanišča, mostovi, tuneli, itd.

²² Tega ne smemo zamenjati s poveljnikom padalske enote, ki izvaja naskok.

razpršno-usmerjenega delovanja, ročnimi bombami in ročnim protioklepnim orožjem. Naloga tega elementa je zaustavitev nasprotnikovih okrepitev in preprečitev pobega s cilja (Grčar 2009: 246). Cilj elementa zavarovanja je torej blokada avenij dostopa sovražnikovih enot in ognjeno delovanje po sovražnikovih enotah med izmikom napadnega in podpornega elementa po izvedeni nalogi (FM 90-4 1987: 4-5 – 4-7). Element podpore je oborožen s težkim orožjem, kot so (puško)mitraljezi, ročne bombe, večnamenski ročni raketometi. Naloge tega elementa so z močnim ognjem povzročiti kar največ žrtev in škode na nasprotnikovi infrastrukturi. Napadni element je oborožen z jurišnimi puškami in po potrebi opremljen s posebno opremo, odvisno od naloge (Grčar 2009: 246).

- 4. FAZA (naloga mora biti zaključena na način, da sovražniku onemogoča vračanje ognja ali okrepitev):** v kolikor se sovražnikove sile odzovejo na naskok, mora poveljnik naskoku dodati ustrezno ognjeno moč, ki jo lahko dopolni s pomočjo ognjene podpore. Ognjena podpora mora sovražniku onemogočiti dostop do našega območja delovanja ali mu celo preprečiti izvedbo letalskega napada na naše območje.
- 5. FAZA (izvedba izmika z vključitvijo načrta zavajanja):** izmik iz območja delovanja mora biti skrbno načrtovan, saj gre pogosto za najbolj kritično fazo v izvedbi desantov. Te enote se lahko umaknejo s pomočjo kopenskih, letalskih ali pomorskih sredstev ali v kombinaciji teh. Namenjen prostor za izmik osebja in sredstev je seveda omejen, pri tem pa je potrebno upoštevati, da mora iz območja delovanja umakniti vso osebje in opremo, če je mogoče. Če opreme ni mogoče umakniti, se jo uniči. Naloga poveljnika je, da pri načrtovanju že vnaprej določi pristajalno območje ali točko, pri čemer se mora izogibati spreminjanju teh točk v zadnjem trenutku. Izmik je mogoč tudi po vodi, v kolikor teren omogoča pristope z manjšimi ladjami ali čolni. S pomočjo zračnih sil (letal ali helikopterjev) je izmik desantne enote velikokrat olajšan, saj te enote (predvsem helikopterji) omogočajo izmik med sovražnikovim ognjem.

Slika 4: Prikaz izvedbe padalskega naskoka skozi fazo.

Vir: Google Earth.

Pehotni vod po izvedbi padalskega desanta lahko sodeč po navedbah znotraj ameriške literature in po moji oceni teoretično izpelje nalogo samostojno brez vnovičnega zbiranja celotne enote pred izvedbo naskoka. Prednost tega taktičnega postopka v primerjavi s ponovnim zbiranjem v ciljno zbirni točki (kraj. CZT) je v pridobljenem času, vendar se tudi

povečuje tveganje glede pripravljenosti, usklajenosti bojnega delovanja, koordinacije ognjene moči, manevra in napada v primeru nepredvidljivih dogodkov. Elementi se v tem primeru zberejo na lastnih zbirnih točkah in zasedejo položaje opredeljene v ukazu. Ta taktičen postopek izvedbe naskoka od enote zahteva visoko stopnjo izurjenosti, usklajenosti in poveljnikovega zaupanja v podrejene poveljujoče. Situacija na območju delovanja se lahko v primerjavi s satelitskimi posnetki bistveno spremeni, zato sem mnenja, da se izvedba naskoka brez skupne zbirne točke po doskoku uporablja izključno v primeru, ko gre za skok na objekt delovanja. V nasprotnem primeru pa je poveljnikova ocena situacije pred izvedbo naskoka vselej pomembna, če že ne odločujoča.

Po moji oceni, za razliko od šolskega primera naskoka, ki ga med drugim najdemo opisanega v *Ranger Handbook-u* (2011: 7-15), je padalski naskok nad sovražnikove enote ali objekte mogoče izvesti tudi brez poveljnikovega izvidovanja, odvisno od naloge, dodeljenega času, načrtovanja kopenskega taktičnega načrta, tehnike in mesta pristanka. V primerjavi z omenjenim priročnikom sem mnenja, da lahko *ciljno zbirna točka* pri padalskih naskokih predstavlja točko zbiranja voda po pristanku (ta lahko zajema zbirno mesto za vse elemente skupaj ali samo za posamezen element). Pred samim skokom med izdajo ukaza, mora enota biti seznanjena s podrobnimi koordinacijskimi navodili, ključnega pomena pa je opredelitev *postopkov ob nepredvidljivih dogodkih*, da je lahko podrejena enota ali element naskoka sposoben samostojno izvesti premik do (ciljno) zbirne točke voda, v kolikor je ta v ukazu opredeljena. Znotraj tega je posledično območje postavitve elementov zavarovanja, podpore in napada opredeljeno že predčasno, da se v sami akciji ne izjalovi težišče naloge – prikritost delovanja in doseči učinek presenečenja. *Rangerji* v svojih nalogah pogosto v ospredje po pristanku postavijo izvidniški element, ki ima nalogo izvidovanja z namenom zagotovitve zgodnje opozorila. Njihove naloge po pristanku lahko vsebujejo vzpostavitev, nadzor in blokado položajev ob avenijah dostopa v območje delovanja – mostišče ali že na sami točki pristanka. Določevanje in označevanje *zbirnih rajonov*²³ pred pristankom glavne enote (ta naloga na nek način predstavlja podobno nalogo kot jo imajo *označevalne ekipe* (ang. pathfinders). V primerih potrebe po izvidovanju ciljnega območja delovanja se izvidniško enoto lahko odvzame ob območje delovanja največ 24 ur pred izvedbo naloge. Daljše zadrževanje je lahko namen padalske enote razkrije in izniči presenečenje in izvedbo naloge.

6.2 SABOTAŽE

Čeprav bi lahko sklop nalog, ki jih obravnavam v tem delu združil pod termin motilnih napadov, pa ta ne ustreza širokemu konceptu obravnavanih nalog v nadaljevanju. V bistvu gre za naloge sabotiranja in motenja sovražnikovih aktivnosti, pri čemer je cilj onemogočiti, motiti ali zavesti sovražnikove enote na določene ozemlju. Te naloge se izvajajo na območjih, kjer sam teren izven cestne infrastrukture onemogoča mobilnost sovražnika (pogozdena območja, hribovja, vrhovi, reke ali druge naravne ovire) (Land Operations, 2008: 8-6). Značilne naloge sabotiranja so:

- uničevanje železniških prog, križišč, postaj, mostov, tunelov in prehodov, visokogorskih ožin,
- prekinitev in onesposobitev plinovodov, naftovodov ali uničenje sredstev distribucije in črpanja zemeljskih energetskega virov,

²³ V pripravah enote pred nalogo je potrebno določiti kdo izmed pripadnikov izvidniške enote prenaša sredstva za označitev zbirnih mest in pri tem upoštevati tudi razporeditev v letalih. Poveljujoči se lahko odločijo, da skoči prvi in zadnji z namenom hitrega prenosa sredstev v center enote, od koder se potem premakne na zbirno točko. Podrejeni tako sledijo poveljujočemu na mesto zbiranja. Tekom dneva se lahko uporablja tudi vezist in poveljujoči z radijskimi postajami z različno obarvanimi zastavicami na antenah (FM 7-85 1987: 4-10).

- uničenje umetnih jezov, sredstev za proizvodnjo električne energije, generatorjev, elektrarne, črpališča vode,
- uničenje radijskih stolpov, anten, satelitskih postaj, itd. (FM 7-85 1987: 5-7 – 5-8).

Cilji sabotiranja niso naključno izbrani in napadeni; v večini primerov gre za izvedbo v sklopu širšega načrtovanja, pri čemer je sabotiranje objekta lahko le del naloge. Pri izvedbi sabotiranja je pomembno, da se točno določi kakšna enota izvede nalogo, kakšni učinki uničenja so zahtevani ali se določijo celo prioritete uničenja. To pomeni, da mora priprava enote na izvedbo naloge biti izčrpna z obveščevalnimi podatki, ki so zasnovani na naslednjih korakih:

- a) **cilj kot kritična infrastruktura:** ta stopnja se določi ko je sovražnikovo delovanje neposredno povezano s ciljnimi objekti in ko bi uničenje tega onesposobilo normalno delovanje sovražnikovih enot;
- b) **dostopnost cilja:** pri izbiri je pomembno, da se lahko izvede infiltracija enote na željeno ciljno območje delovanja sovražnika in izpeljejo vsi postopki;
- c) **spodobnost obnove ciljnega objekta:** tarča se izbere tudi na podlagi tega, v kakšnem času je sovražnik sposoben obnoviti izpad napadenega objekta in pri tem upoštevati sposobnosti sovražnikovega vzdrževanja ali zamenjave sredstev;
- d) **ranljivost cilja:** ta stopnja se ciljem določi, ko je dostop do samega cilja mogoč. Ocena ranljivosti se določi glede na vrsto, velikost, razporeditev in varovanje cilja (FM 7-85 1987: 5-7 – 5-8).

6.3 REŠEVALNE NALOGE

Reševalne naloge štejemo med posebno namenjene naskoke z namenom osvoboditve zaprtih ali pridržanih oseb ali z namenom vrnitve (zasežene) pomembne opreme. Tovrstne naloge pogosto izvajajo specialne enote, toda kljub temu jih lahko izvedejo dobro usposobljene pehotne enote. Pri izvedbi reševalnih nalog morajo zračnodesantne enote s presenečenjem in z ognjeno močjo onemogočiti sovražniku čas za povračilne ukrepe ali škodovanje zapornikom ali pridržanim osebam. Uspeh teh nalog sloni na hitrosti, presenečenju, drznosti, hitremu prepoznavanju, identificiranju, (za)varovanju evakuirancev, omejenem času na območju delovanja in hitri evakuaciji. Bistvenih razlik pri pripravi in načrtovanju večine reševalnih nalog v primerjavi z zračnodesantnih naskokom ni; poveljujoči nalogi mora pri reševalnih nalogah upoštevati dodatno težo in breme, ki jo je potrebno rešiti iz območja delovanja. Organiziranost pri reševalnih nalogah ostaja praktično enaka naskokom, v ameriški literaturi je mogoče zaslediti, da o reševalnih nalogah pri desantih omenjajo reševalne naloge kot specifično obliko naskoka. V reševalne naloge so lahko pridodane posebne enote odvisno od naloge, vključene so lahko izvidniške enote z namenom pridobivanja informacij o cilju, sovražniku, lokaciji zadržanih ali priprtih oseb. V reševalne naloge pogosto dodajo medicinske ekipe, ki skrbijo za zdravje rešenih oseb – medicinsko osebje je vključeno v ekipo za pregled (FM 90-26 1990: 7-4).

6.3.1 Izvedba reševalnih nalog

Podobno kot pri naskokih je potrebno reševalno nalogo izpeljati v času, ko je sovražnik najmanj pripravljen ter tako ustvariti in izkoristiti element presenečenja. Osebe, ki jih poskušajo lastne sile rešiti, morajo paziti, da jih tako sovražnik kot lastne sile med izvedbo naloge ne poškodujejo. Osebe, ki jih enota rešuje so pogosto razdeljene v kategorije in jih identificiramo na podlagi števila oseb ali imen, če so ta na voljo²⁴. Načrt umika mora biti ustrezno načrtovan, najpogosteje je točka vkrcanja za umik v neposredni bližini območja

²⁴ V nekaterih primerih je celo mogoče, da imajo priprte osebe svojo linijo poveljevanja in kontrole (npr. vojni ujetniki).

delovanja, kar preprečuje prevažanje oseb ali zasežene opreme na daljše razdalje. V kolikor gre za reševanje manjšega števila ljudi ali lažje opreme, se lahko točka vkrcanja določi tudi dlje od območja delovanja. Evakuacija iz mesta vkrcanja na varno območje je mogoče izpeljati s pomočjo kopenskih enot, letalskih ali pomorskih transportnih sredstev. Reševalne naloge se pogosto zaključijo šele potem, ko evakuirance dostavimo na varno območje in ko so ti dodeljeni pristojnim oblastem. Pred tem je potrebno evakuirance zavesti v ustrezne dokumente in jih seznaniti z njihovimi pravicami. Sledi zdravstveni pregled in zbiranje obveščevalnih podatkov (FM 90-26 1990: 7-5).

6.4 IZVIDNIŠKE NALOGE

Uporaba padalskih enot za izvidovanje in pridobivanje informacij globoko za sovražnikovimi linijami postaja čedalje bolj stalna naloga padalskih enot po svetu. Pri tem je potrebno dodati, da lahko izurjenim izvidniškim enotam mogoče dodeliti dodatne naloge. Izvidniška padalska enota lahko z infiltracijo na območje delovanja izvede naslednje naloge:

- i. neprekinjeno delovanje za sovražnikovimi linijami največ 5 dni,
- ii. s pomočjo sredstev za (nočno) opazovanje, video ali fotoaparatom pridobi informacije za izvedbo določene naloge,
- iii. analizira učinek eksplozivnih teles na cilj,
- iv. namesti senzorje, navigacijske pripomočke za usmerjanje enote na tleh, motilce radijskih zvez ali drugih sredstev in elementov za elektronsko bojevanje,
- v. izvede označitev točke pristanka,
- vi. padalsko enoto v pripravljenosti seznanja z vremenskimi pogoji na območju delovanja,
- vii. izvede prioritete ofenzivne naloge kot so naskoki ali zasede.

Izvidniške enote ameriških *rangerjev* so pri izvedbi nalog omejene z: a) **mobiliteto** (večina nalog poteka peš); b) **uporabo radijskih naprav** (v primeru sovražnikovega radijskega skeniranja hitro odkrijejo prisotnost enote na tleh); c) **oskrbo** (vso opremo je potrebno nositi s sabo); d) **ohranjanjem prikritosti** (razmerje čas – varnost – prikritost – točnost); e) **medicinsko oskrbo** (individualna prva pomoč) (FM 7-85 1987: 6-22 – 6-23).

Globinsko padalsko izvidovanje²⁵ (ang. *airborne long range reconnaissance (patrols)*) – kraj. LRRP; ali tudi LRS – ang. *long range surveillance*) izvajajo specifično organizirane, opremljene, izurjene v zbiranju obveščevalnih podatkov izvidniške padalske enote, ki imajo nalogo poveljnika obveščati o dogodkih na zelenem zemljišču. Te enote²⁶ se ne sme enačiti s klasičnimi izvidniki, saj imajo LRRP enote veliko širši spekter nalog in s tem povezane zmogljivosti patroljiranja in zbiranja informacij globoko za sovražnikovimi linijami (FM 31-18 1968: 3).

Ko govorimo o globinskem izvidovanju je razumljivo, da globine njihovega delovanja za sovražnikovimi linijami ni potrebno doktrinarno omejiti. Sprva so ti izvidniki izkoriščali

²⁵ Potrebno je upoštevati, da je transport izvidovanja globoko za sovražnikove linije mogoč s pomočjo padalskih skokov, s pomočjo dostave s helikopterjem, s čolni ali s pomočjo kopenskih transportnih sredstev (Gebhart 2005: 12).

²⁶ Sodeč po ameriški literaturi morajo enote za globinsko izvidovanje biti izurjene v padalstvu, poveljniki enote in vsi poveljniki patrolj pa morajo imeti zaključen program ameriških *rangerjev*. Vsi morajo biti usposobljeni za delo z eksplozivi, preživetjem v naravi, izurjeni v prvi pomoči, topografiji, posedovati odlično znanje s področja taktike, organizacije, oborožitvenih sistemov in delovanja logistične oskrbe.

globino med 16 – 80 km²⁷. Patrulje danes v povprečju za sovražnikovo linijo ostanejo do štiri dni, čeprav so jih v miru urili, da lahko tam ostanejo tudi do 10 dni, pri čemer se je s strani poveljstva upoštevalo, da bo med 50-75 odstotkov patrolj preživel (Gebhart 2005: 16 in ROCC – *Introduction to LRS* 2012). Danes teh omejitev več ni, se pa te enote usmerja za izvedbo nalog do 150 km za sovražnikovo linijo.

Enota za globinsko padalsko izvidovanje je lahko velika tudi do voda, vendar se v večini primerov uporablja samo peščica ljudi – ameriška vojska je ohranila skupino 6 izvidnikov za globinsko padalsko izvidovanje (Turner 2010). To enoto tvorijo:

- **poveljnik skupine** (ang. *team-leader*),
- **pomočnik poveljnika skupine** (ang. *assistant team-leader*),
- **2 izvidnika (opazovalca)** (ang. *senior scout observer* in *scout observer*),
- **izvidnik – vezist** (ang. *Radio Telephone Operator – RATELO*),
- **pomočnik izvidniku – vezistu** (ang. *assistant Radio Telephone Operator*) (ROCC – *Introduction to LRS* 2012).

6.4.1 Posebnosti pri izvedbi izvidniških nalog

Izvidniško patroljo izvaja vod, v nekaterih primerih tudi oddelek. Sestavljena je iz treh skupin, in sicer iz poveljstva, izvidniške skupine in skupine za zavarovanje (Grčar 2009: 265). Enota za izvedbo izvidniške naloge na ravni voda je znotraj operacij ameriških *rangerjev* razdeljena na poveljstvo (poveljnik voda, vodni podčastnik) in tri skupine po pet izvidnikov, pri čemer ima vsaka skupina specialista za zveze. V teh primerih govorimo o časovno relativno krajše omejenih izvidniških nalogah, ki imajo nalogo podpore prihajajočih enot. Tovrstno organizirane enote se lahko uporabljajo zgolj za preverjanje ali potrditev pridobljenih informacij na samem terenu ali izvedejo samostojen postopek pridobivanja²⁸.

Postopek izvedbe naloge izvidnikov se pogosto prične s t.i. *slepim skokom*. To pomeni, da izvidniki s skokom na neznanu območje pristanka brez označitve tega mesta pričnejo z realizacijo naloge. Takšni pogoji zahtevajo potrebno analizo zemljišča in vremena, pri čemer je pomembno, da so najboljši vremenski pogoji nizka oblačnost, megla ali meje nočne vidljivosti. Skok izvidnikov na območje delovanja se tako bistveno razlikuje od skokov običajnih padalskih enot, saj lahko ti uporabijo HALO²⁹ tehniko skoka (FM 7-85 1987: 6-27).

6.5 NALOGE POVEZOVANJA ENOT

Povezovanje enot pomeni srečanje lastnih sil na tleh /.../, ko sile, ki napredujejo, dosežejo ciljno območje, ki so ga pred tem zavzele zračno-desantne ali jurišne sile, ali ko elementi sil v obkoluti prebijejo obroč ter se povežejo z lastnimi silami (Brinc in drugi 2006: 144). Poveljnik padalske enote mora zagotoviti ohranitev svoje enote, saj je poslanstvo padalskih enot delovanja za sovražnikovimi linijami, zato je izvedba povezovanja enot ena izmed ključnih nalog pri ohranjanju desantne enote (FM 90-26 1990: 7-7).

Namen povezovanja enot je predvsem v tem, da v času napredovanja lastnih sil na kopnem pride do srečanja ali povezovanja med omenjenimi enotami in desantnimi enotami

²⁷ Kasneje so v nekaterih primerih patrolje lahko delovale tudi do slabih 500 km za sovražnikovimi linijami.

²⁸ Tovrstna organiziranost izvidniških enot ni primerna za izvedbo ofenzivnih delovanj.

²⁹ HALO (ang. *High Altitude Low Opening*) skoki so način infiltriranja tehnike specialnih sil z velike višine, pri čemer se padalo odpre na majhni višini. S skokom okoli 10.000 metrov padalci prosto padajo, pri tem nadzorujejo svojo smer s premikanjem rok, ki delujejo na enak način kot kontrolne površine na letalu (Dolenc 1997a: 57).

na njihovim območju delovanja. O povezovanju lahko govorimo tudi v posebnih primerih kot je prebijanje sovražnikovih sil z namenom vzpostavitve stika z lastnimi silami, vendar v teh primerih to »povezovanje« označujemo kot prebijanje ali preboj sovražnikove linije (FM 7-20 1992: 6-17).

6.5.1 Načrtovanje nalog povezovanja enot

Načrtovana smer povezave z lastno enoto mora biti predvidena na območju, kjer je najmanj možnosti, da pride do stika s sovražnimi silami, a smer vseeno zagotavlja dovolj prostora za mobilnost enote med povezovanjem. Med povezovanjem je potrebno zagotoviti zaščito lastnih sil in nalogo izpeljati v mejah vidljivosti v kolikor je to mogoče. Pri tem je potrebno upoštevati tudi verjetnost prijateljskega ognja, zato mora biti smer premika izbrana premišljeno. V nalogah povezovanja enot je zato smiselno, da v glavni smeri, kjer načrtujemo srečanje v ospredje postavimo izvidniške enote za izbiro smeri (FM 7-20 1992: 6-17, 6-18).

Organiziranost sil v okviru bataljona v fazi povezovanja je pogosto enaka kot pri premiku v stik. Tukaj velja pravilo, da v fazi premika podrejene enote zagotavljajo zavarovanje na čelu, v ozadju in ob bokih. Smiselno je, da se v nalogah povezovanja enot uporabljajo čim manjše enote, saj se je potrebno izogniti sovražnikovim enotam. V fazi načrtovanja povezovanja enot je v shemi manevra potrebno načrtovati premik enote, uskladiti koordinacijska navodila, ognjeno podporo in vzpostavitev kontrolnih ukrepov. Bistvenega pomena je tudi zagotovitev logistične oskrbe, oskrbovalnih točk, točk prevzema ranjencev in vojnih ujetnikov. Opredeliti je potrebno način komuniciranja med obema stranema, definirati osnovne, rezervne, dnevne ali nočne signale, zaradi prepoznavanja lastnih enot med seboj. Enote se lahko označijo s pomočjo posebnih trakov na rokavih, zastavic, označb na vozilih, dima, infrardečih označb, luči z točno določenimi signali ali barvami, itd. Čeprav ni zaželeno, pa se v mejah nočne vidljivosti ali v oteženih terenskih pogojih uporabljajo tudi zvokovni signali s pomočjo piščali, trobil ali gesel. Načrtovanje rezervnega načrta je pomembno, saj lahko med nalogo pride do nepredvidljivih dogodkov in s tem do zamika časovnice (FM 7-20 1992: 6-18).

Ranger Handbook (2006: 5-17) podaja tudi kriterije za izbiro povezovalne točke (ang. *linkup site* ali *linkup point*). Primarno je potrebno izvršiti izvidovanje preko kart, fotografskih posnetkov ali točko povezovanja določi nadrejeno poveljstvo. Točka mora biti izbrana na podlagi:

- a) lahke prepoznavnosti na terenu,
- b) zagotavljati mora kritje in masko,
- c) za sovražnika ne sme predstavljati pomembne taktične vrednosti,
- d) oddaljena mora biti od prepoznavnih terenskih značilnosti,
- e) omogoča postavitev obrambe in branjenje za kratek čas,
- f) možnost izbire med več smeri dostopa ali izmika.

Med izvedbo povezovanja je potrebno pred enoto v središču (glavna enota, ki izvaja stik z drugo enoto) postaviti skupino /izvidnikov/, ki izbira smer premika in izvede povezovanje. Pred samim povezovanjem je potrebno izvesti kratek postanek. Povezovanje se lahko vrši med *dvema enotama v premiku*³⁰ ali med *nepremično enoto in premično enoto*³¹ (FM 7-20 1992: 6-19).

³⁰ Gre za eno izmed najtežjih oblik povezovanja, saj se v fazi premikanja druge proti drugi lahko pride do prijateljskega ognja. Zato je potrebna neprestana komunikacija obeh osrednjih elementov povezovanja preko radijskih postaj ali drugih sredstev komuniciranja.

³¹ Pri tej obliki povezovanja je potrebna podrobna koordinacija med enotama še posebej, če gre za to, da je nepremična enota pod sovražnikovim ognjem. Enota v premiku se mora orientirati na podlagi

7 ZAKLJUČEK

V duhu razumevanja sprememb v mednarodnem varnostnem okolju in novodobnih izzivov v delovanju sodobnih vojska po svetu, je potrebno razumeti potrebo po hitrem prilaganju oboroženih sil tako v strukturnem kot funkcionalnem smislu. Današnji oboroženi spopadi že nekaj časa niso klasični kot iz obdobja druge svetovne vojne ali hladne vojne, zato je transformiranje oboroženih sil po svetu postalo neizbežno. Sovražnika se vedno znova enači z asimetričnim predznakom, njegove zmogljivosti se označuje kot omejene. Vendar ne glede na sovražnika, njegov cilj, namen in taktiko, ki jo ubira, ta še vedno ostaja sovražnik in nemalokrat postavlja pogoje na katere se sodobne oborožene sile po svetu prepozno odzovejo ustrezno, ali povedano drugače – *rigidnost in stagniranje omejuje odzivnost in prilagodljivost oboroženih sil*. Slovenska vojska je na pot transformiranja stopila s profesionalizacijo in z vključevanjem v zvezo NATO. To sodelovanje od Slovenije zahteva med drugim doprinos in angažiranost v operacijah v podporo miru po svetu. Doprinos zavezništvu lahko upravičimo s širitvijo znanja, ki ga SV lahko ponudi evroatlantski organizaciji. Smiselno je pričeti razmišljati o priložnosti širjenja potenciala nekaterih enot ali te dodatno usposablјati in s tem širiti obseg nalog. Eno takšnih priložnosti sem poskušal prikazati skozi zaključno nalogo in upravičiti dolgoročno oblikovanje usposablјanja padalskih enot z namenom izvajanja bojnih ali izvidniških nalog na najnižjem taktičnem nivoju.

V prejšnjem stoletju so se te enote uspele obdržati znotraj oboroženih sil in danes, prav nasprotno od nekaterih kritikov, ki so napovedovali konec koncepta padalskega desantiranja, te doživljajo prepород v operacijah tako v Afganistanu kot v Iraku. Gre za enote, ki z edinstvenim potencialom hitrega preskoka sovražnikovih linij, naloge izvajajo v najtežjih pogojih delovanja oboroženih sil. Kljub vsemu, da se padalske desante še vedno po večini povezuje z masovnim desantiranjem kot smo bili priča v zgodovini ob desantiranju Krete, Normandije ali Nizozemske, pa je danes poslanstvo teh enot usmerjeno prav v sposobnost soočanja s sodobnimi asimetričnimi viri ogrožanja varnosti.

S pomočjo obravnavane literature sem v nalogi izpostavil tiste naloge padalskih enot, ki so primerne za izvedbo na najnižjem taktičnem nivoju. Zastavljeno hipotezo, ki se glasi: »*V primeru oblikovanja padalske enote ali namenskega usposablјanja vojakov in poveljnikov za izvajanje taktičnih padalskih desantov, bi SV lahko izvajala samostojne naloge na ravni oddelka, voda ali čete*«, lahko potrdim, saj sem v zadnjem delu naloge dokazal, da je za oblikovanje padalske enote (ali zgolj doseči izurjenost v bojnih padalskih skokih) veliko upravičljivih nalog, ki so zanimive tudi za SV. Usposablјanje s padalskimi skoki pripomore določeni enoti širiti spekter nalog vse od klasičnih globinskih izvidniških nalog, nalog označevanja pristajalnih mest, do izvedb kompleksnih bojnih nalog kot so zasede in padalski naskoki, sabotiranje sovražnikovih kapacitet ali celo gverilskega delovanja po sovražniku za njegovimi linijami.

SV bi z vključitvijo izvedbe usposablјanj bojnega padalskega desantiranja pridobila posledično možnost oblikovanja dodatne enote s katero lahko operira v različnih nalogah tako doma kot po svetu v okviru zavezništva in mednarodnemu okolju dala signal, da mlada in majhna vojska še ne pomeni stagniranja v znanju, odzivnosti in prilagodljivosti.

nepremične enote, v kolikor situacija na terenu dovoljuje, lahko nepremična enota v stik z lastno enoto pošlje patroljo.

LITERATURA

Monografije:

1. *Brinc in drugi (2006). Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.*
2. *Čerečina, Savo (1976). Protivdesantna borba. Beograd: Vojnoizvadački zavod.*
3. *Furlan, Branimir (2006). Skripta Bojno delovanje. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.*
4. *Grčar, Silvo (2009). Priročnik za patroljiranje. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.*
5. *Grizila, Branko (2001). Priročnik za podporo vojaškega preigravanja. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.*
6. *Guard, Julie (2007). Airborne: World War II – Paratroopers in Combat. United Kingdom, Oxford: Osprey Publishing.*
7. *Marinčič, Dušan (1995). Taktika pehote I: izbrane lekcije – skripta za predmet Taktika pehote I (oddelek, vod). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center vojaških šol – Šola za častnike.*
8. *Ranger Handbook (2011). SH 21-76. Fort Benning, Georgia: United States Army Infantry School.*
9. *Rottman L. Gordon (2006). World War II: Airborne Warfare Tactics. Elite – Osprey Publishing LTD.*

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

1. *Dolenc, Gregor (1997). Pristanek onstran bojne črte. Revija Obramba, letnik 29, št. 10, str. 57-60. Ljubljana: založba Defensor.*
2. *Dolenc, Gregor (1997a). Zavarovanje pristajališča. Revija Obramba, letnik 29, št. 11, str. 57-60. Ljubljana: založba Defensor.*

Prispevki iz medmrežja:

1. AAP-6 (2008). NATO Glossary of Terms and Definitions. North Atlantic Treaty Organization: NATO Standardization Agency (NSA), <http://www.fas.org/irp/doddir/other/nato2008.pdf>, (21.09.2012).
2. Airborne Operations (1989). A German Appraisal, <http://www.history.army.mil/books/wwii/104-13/104-13.htm>, (15.10.2012).
3. Baillergeon, R. in Sutherland J. (2010a). Tactics 101 – 050: Airborne Fundamentals, http://www.armchairgeneral.com/tactics-101-050-airborne-fundamentals.htm?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+ArmchairGeneralMagazineMilitaryHistory+%28Armchair+General+Magazine%29, (07.10.2012).
4. Baillergeon, R. in Sutherland J. (2010b). Tactics 101 – 050: The Ground Tactical Plan, <http://www.armchairgeneral.com/tactics-101-054-the-ground-tactical-plan.htm>, (07.10.2012).
5. Baillergeon, R. in Sutherland J. (2010c). Tactics 101 – 050: Landing plan, <http://www.armchairgeneral.com/tactics-101-053-the-landing-plan.htm>, (07.10.2012).
6. Baillergeon, R. in Sutherland J. (2010d). Tactics 101 – 050: Air Movement Plan, <http://www.armchairgeneral.com/tactics-101-052-air-movement-plan.htm>, (07.10.2012).
7. Baillergeon, R. in Sutherland J. (2010e). Tactics 101 – 050: The Marshaling plan, <http://www.armchairgeneral.com/tactics-101-051-the-marshaling-plan.htm>, (29.09.2012).

8. DeVore, Marc (2004). The Airborne Illusion: Institutions and the Evolution of Postwar Airborne Forces. SSP Working Paper, http://web.mit.edu/ssp/publications/working_papers/wp04-1.pdf, (15.10.2012).
9. Director of Army Doctrine (2008). Land Operations 2021. Canada, <http://info.publicintelligence.net/CanadaLandOps.pdf>, (17.10.2012).
10. Field Manual 31-18 (FM 31-18) (1968), <http://www.survivablebooks.com/free%20manuals/1968%20US%20Army%20Vietnam%20War%20Long%20Range%20Reconnaissance%20Patrols%2031p.pdf>, 9.11.2012.
11. Field Manual 3-21.220 (FM 3-21.220) (2003). Static Line Parachuting Techniques and Tactics, <http://ciehub.info/References/rdl.train.army.mil/soldierPortal/atia/adlsc/view/public/10629-1/FM/3-21.220/toc.htm>, (30.09.2012).
12. Field Manual 3-21.38 (FM 3-21.38) (2006). Pathfinder Operations. Headquarters, Department of the Army, http://www.globalsecurity.org/jhtml/iframe.html#http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/3-21-38/fm3-21-38_2006.pdf||FM 3-21.38: Pathfinder Operations, (22.09.2012).
13. Field Manual 3-90 (FM 3-90) (2001). Tactics, Headquarters Department of the Army, Washington DC, http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/DR_a/pdf/fm3_90.pdf, (30.09.2012).
14. Field Manual 7-20 (FM 7-20) (1992). Infantry Battalion. Headquarters, Department of The Army, http://library.enlisted.info/field-manuals/series-1/FM7_20/CH6.PDF, (21.10.2012).
15. Field Manual 7-85 (FM 7-85) (1987). Ranger Unit Operations. Headquarters, Department of the Army, Washington DC, http://pdf.textfiles.com/manuals/MILITARY/united_states_army_fm_7-85%20%20-%2098_june_1987.pdf, (06.10.2012).
16. Field Manual 90-26 (FM 90-26) (1990): Airborne Operations. Headquarters, Department of the Army, http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/DR_a/pdf/fm90_26.pdf, (4.10.2012).
17. Gebhardt, F. James (2005). Eyes Behind the Lines: US Army Long-Range Reconnaissance and Surveillance Units, http://www.cgsc.edu/carl/download/csipubs/gebhardt_LRRP.pdf, (9.11.2012).
18. Kazmierski J., Michael (1990). United States Army power projection in the 21st Century: The Conventional Airborne Forces Must Be modernized to meet the Army's Strategic Force Requirement and the Nation's Future Threats. Fort Leavenworth, Kansas, <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA226216>, (13.10.2012).
19. Ogorec, Marinko (2009). Krilato pješništvo – ratne izkušnje. Revija Hrvatski vojnik, broj 270, <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hrvatski-vojn timer/2702009/pad2.asp>, (3.11.2012).
20. Ogorec, Marinko (2009a). Krilato pješništvo – počeci. Revija Hrvatski vojnik, broj 267, <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hrvatski-vojn timer/2672009/zd.asp>, (3.11.2012).
21. Ogorec, Marinko (2009b). Krilato pješništvo – doba helikoptera. Revija Hrvatski vojnik, broj 267, <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hrvatski-vojn timer/2752010/krilpj3.asp>, (3.11.2012).
22. Padobranske i desantne jedinice (2007). Gradivo povzeto po Padobranskem priručniku iz leta 1975, <http://www.mycity-military.com/Ostalo-3/Padobranske-i-desantne-jedinice.html>, (5.11.2012).
23. Ranger Handbook (2006). <http://www.fas.org/irp/doddir/army/ranger.pdf>, (18.09.2012).
24. Rickard, J.M. (2004). The Employment of Airborne (Parachute) Forces in Modern Asymmetrical Warfare. Canadian Army Journal 7,3 – 7,4 Fall/Winter,

- http://www.army.forces.gc.ca/caj/documents/vol_07/iss_3/CAJ_vol7.3_13_e.pdf, (09.10.2012).
25. ROCC – *Introduction to LRS* (2012). Reconnaissance Operations & Commander Course – Introduction to LRS, <http://www.benning.army.mil/infantry/rtb/content/PPT/LRS%20Intro.ppt>, (9.11.2012).
26. Slovenska vojska (2012). Pripadniki Šolskega padalskega oddelka usposablajo nove padalce, <http://www.slovenskavojska.si/odnosi-z-javnostjo/sporocila-za-javnost/novica/nov/pripadniki-solskega-padalskega-oddelka-usposablajo-nove-padalce/>, (20.10.2012).
27. Starovasnik, Istok (2012). Navodilo za štabno delo: načrtovanje delovanj. Powerpoint predstavitev v sklopu predmeta Vojaška-obveščevalna dejavnost na Šoli za častnike.
28. The FAAA - The First Allied Airborne Association (2012). U.S. Airborne History, <http://www.faaa.me.uk/Airborne%20History.htm>, (12.10.2012).
29. Turner, Adam (2010): LRS: True test for the »quiet professional«, http://www.army.mil/article/43179/LRS_True_test_for_the_quot_quiet_professional_quot_/, (9.11.2012).

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1: Primer določitve mostišča.	12
Slika 2: Izvedba skoka na ciljno območje delovanja.....	15
Slika 3: Izvedba skoka oddaljenega od ciljnega območja delovanja.....	15
Slika 4: Prikaz izvedbe padalskega naskoka skozi faze.....	25
Tabela 1: Dejavniki, ki vplivajo na izbiro ustreznih letališč za izvedbo zračnega desanta....	22

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

CZT – Ciljno zbirna točka (ang. *ORP*)

DZ – ang. *Drop zone*

EZ - ang. *Extraction zone*

FM – ang. *Field Manual*

HALO – ang. *High Altitude Low Opening*

LRRP – ang. *Long Range Reconnaissance Patrol*

LRS – ang. *Long Range Surveillance*

LZ – ang. *Landing zone*

METT-TC – Analiza naloge (Mission, Enemy, Time, Terrain and Weather, Troops. Civilians).

NATO – ang. *North Atlantic Treaty Organisation*

OKOK(S/A) – Analiza zemljišča (opazovanje in sektorji ognja, kritje in maska, ovire, ključni teren in smeri/avenija dostopa).

PDB – Protidesantni boj

RATELO – ang. *Radio Telephone Operator*

SV – Slovenska vojska

ŠPADO – Šolski padalski oddelek

ZDA – Združene države Amerike

IZJAVA O AVTORSTVU ZAKLJUČNE NALOGE

Kandidat / Slušatelj desetnik *Mitja Topalovič Čapelnik* izjavljam, da sem avtor zaključne naloge z naslovom *Padalski desant v taktiki pehotnega voda*, ki sem jo napisal pod mentorstvom podpolkovnika Igorja Iskrača.

S svojim podpisom zagotavljam da:

- je zaključna naloga izključno rezultat mojega lastnega dela,
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v zaključni nalogi, navedena oziroma citirana v skladu s SOP ŠČ za izdelavo in oblikovanje zaključne naloge na ŠČ,
- se zavedam, da je plagiatstvo kaznivo po Zakon-u o avtorskih in sorodnih pravicah, (uradno prečiščeno besedilo – ZASP UPB3, [Uradni list RS, št. 16/2007, z dne 23. 2. 2007](#)), prekršek pa podleže tudi ukrepom disciplinske odgovornosti v skladu z Zakonom o obrambi in Pravili službe v Slovenski vojski,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo zaključno nalogo in moj status v Slovenski vojski.

S podpisom se odrekam vsem materialnim pravicam v zvezi z zaključno nalogo in dovoljujem uporabo zaključne naloge v študijske namene.

V Mariboru, dne 14.11.2012

Podpis: _____